

F 26
1865 3

Г Р У З И Н С К И Й

ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ.

1865.

ОКТАБРЬ.

საქართველოს

სახელმწიფო მახარებელი.

გვერდები.

ხედე წ.

ТИФЛИСЪ.

ВЪ ТИПОГРАФІИ МЕЛИКОВА и К^о.

ПОДПИСКА

НА

„ГРУЗ. ДУХ. ВѢСТНИКЪ“

продолжается и принимается въ редакціи сего журнала, при Тифлисской духовной семинаріи, на имя редактора. Цѣна за годовое изданіе журнала, т. е. за 12 кн., съ доставкою на домъ и пересылкою во всѣ города. 5 р. сереб., безъ доставки и пересылки—4 р. с.; за одни прибавленія на русск. языкѣ, для особо подписывающихся, 1 р. с. По той-же цѣнѣ можно получать остающіеся экземпляры журнала за *первый* (18^{64/65}) годъ.

Независимо отъ журнала продаются: “Общепонятное изложеніе догматическаго ученія Православной вѣры,, и “Жизнь Пресв. Богородицы,,—на груз. яз.—по 40 к. с. экземпляръ, съ пересылкою и безъ нея.

სულისმცემისა ყურნალსედ მიიღება ტიფლისის სემინარიაში, რედაქტორის სახელსედ. თასი წლის ყურნალისა, ესე იგი 12 წიგნისა, შინ მიტანით და სხუა ქუჭყნებში გაგზავნით ხუთი მანეთი; მიუტანელად და გაუგზავნელად ოთხი მან. მარტო რუსულსათჳს ერთი მანეთი. ამავე თასათ შეიძლება გამცემისა დანაშთენის ეგზემპლიარების წარსრული წლის ყურნალისა.

ცალკე იხუიდება: “ადვილსასმენელად გამოსატყა მართლმადიდებელის საწმუნოების დოქმატიკურისა სწავლისა,, და “ცხოვრება ყოვლადწმიდისა ღმთისმშობლისა,,—ორ სხასათ თჳთო ეგზემპლიარი, გაგზავნით და გაუგზავნელად.

3
თქმული ახიათარ მღუდლისა, კუართისათჳს უფ
ლისა ჩუწნისა იესო ქრისტესა.

88
„მე ახიათარ მოგიტხრობ თქუწნ თხრობასა
მეუწყა და ყურითა ჩემითა ვისმინე, მამის დედისა ჩემისაგან, და
რომელი წიგნთაგანცა უწყი. ჩამეთუ მათცა ჰაჳათა და მძებელთა-
გან თჳსთა მოთხრობით და სძენით უწყოდეს: რდეს იგი მეფობდა
ჭეროდე იერუსალიმს, მას ყამსა გვესმა ესრეთ, ვითარმედ „იერუ-
სალიმი სჳარსთა დაიხურესო:“ რომლისათჳს იქმნა გლოჳამ და
წუსილი ურიათა ზედა ქართველთა, მცხეთელთა მკვიდრთა, ბოდუელ-
თა მღუდელთა, კოდისწყაროელთა მწიგნობართა, და ხობის კანა-
ნელთა თარგმანთა, რომლისათჳსცა ესე ყოველნი აღიძრეს წარ-
სუღად და შეწყენად იერუსალიმელთა: ხოლო შემდგომად მცირედ-
თა დღეთა სსუამ მოიწია ღაღადისი ნუგეშინისცემისამ, ვითარ-
მედ „სჳარსნი იგი არა დახურობად იერუსალიმისა მოვიდესო, არა-
მედ საჭურველთაწილ აქუნდა რქრო სამეუფო და მური მსწრაფლ
მკურნალი წელულებისა, და გუნდრუგი სურნელი, და კძიებდეს ყრ-
მასა ვისმე, შობილსა თესლისაგან დაგითისა, რომელი რეცა ჰო-
კეს მწიკი ერთი ყრმამ, მწიკისა დედაკაცისა, შობილი უყამოდ,
უადგილოსა ადგილსა, ვითარცა არს ჩვეულებამ გარეგან დაბისა
მდგომარეთა კაცთა, და ესენი მის ყრმისა მოვიდეს, და შესწირეს

მისსა ძღუწნი იგი მშვიდობით:“ და იქმნა სიხარული დიდი სმე-
ნითა ამის ჭამბავისათა ურიათა ზედა ქართუწლთა:

„ხოლო შემდგომად გარდახდესა წელი ოც და ათნი, მა-
შინ მოწერა ანა ძღუდედმან, იერუსალიმით, მამისა ჩემისა ელი-
ოზისათანა ესრეთ, ვითარმედ „იგივე რომლისათუხ სპარსნი მე-
ფენი ძღუნითა მოვიდეს, აღზრდილ არს და ჭასაკსა ზომისასა მო-
წევნულ არს იგი, და თავსა თუხსა მუდ ღუთისად სადის. აწ მოკე-
დით ყოველნი სიკუდილსა მისსა, რათა აღვასრულოთ მცნება მო-
სესი:“ და წარვიდა აქათ ელიოზ, მამის მამა ჩემი, ვატი მოხუცე-
ბული, და ესვა მას დედაჲ ტომისაგან ელი ძღუდედისა, და ესვა
მას დაჲ ერთი. და ეკედრებოდა ელიოზს დედაჲ მისი ესრეთ.
„წარვედ, შვილო, წოდებასა მას მეფისასა და წესსა სჯულისასა, გარ-
ნა რომელსა იგი განიზრახვენ, ნუ შეერთვინ ცნობაჲ შენი, შვილო
ჩემო, რამეთუ იგი არს სიტყუა წინასწარმეტყუელთა, და ივაკი
ბრძენთა და საიდუმლო დათვარული ზირველითგან, და წარმართთა
ნათელ, და ცხორება საუკუნო:“ და წარვიდა ელიოზ მცხეთელი
და ლონგინოზ კარსნელი, და მუნ დახუდეს ჯუარცმასა უფლისა
ქრისტესსა: ხოლო რაჲმს იგი დამსჭუაღვიდეს უფალსა ჯუარსსა ზე-
და და ჭასანიგამან კვერითა მით რკინისათა საცა სამჭუალოთა მათ-
ზედა უფლისათა იერუსალიმს, მაშინ ესმა სმა სამსჭუალოთა მათგან
გამოხრული დედასა ელიოზისასა, მეფესა მცხეთას შინა, და მეუჭ-
სეულად იკრხსიალსა, და თქუა. „მშვიდობით, მეფობაჲ ურიათაჲ
რამეთუ მოჭკალოთ თავისა თქუწნისა მაცხოვარი და მსხნელი, და
იქმნენით ამიერითგან მკლუელ და მესისსლე შემოქმედისა: ვაჲ
თავსა ჩემსა, რომელ არა მეუფლა უწინარესვე ამისსა სიკუდილი,
რათამცა არდაარსა სმენილ იყო ყურთა ჩემთა, და არცაღა შემდგო-
მად ამისსა ღირს-ვიქმნე მე სილულად ნათლისა წარმართთა ზედა,
და მშვიდობა იხრიალსა:“ და მუნ შეისვენა, რაჲ სრულაჲ სიტყუა ესე:

„სოლო გუარტი იგი უფლისა სუდა წილითა მცხეთელთა მათ ურითა, და მოლო იგი მცხეთად ელიოზ: და მიეგება დაჲ მისი: ცრემლთა მიერ შესვარული, და მოეხვია ყელსა ძმასა თჳსსა ელიოზს, და მოულო მას სამოსელი იგი იესოხი, შეიტკბო მკერდსა თჳსსა, და მუის მეუხესულად სულნი წარხდეს მასკე ყამსა, სამთა ამათ ტკივილთა სიმწარითა. ქრისტეს სიკუდილითა, და დედისა თჳსისა, და ზიარების-თჳს უარის-მოთუელთა ქრისტესთა ძმისა თჳსისა: მაშინ იყო საკვირველი დიდი და შეშოფოთება მცხეთას შინა. რამეთუ განკვირდა თჳთ დიდი მეფე ადერკი და ყოველი სიმრავლე ერისა და მთავართა და სთნდა მეფესა ადერკის სამოსელი იგი, გარნა საკურველებისა. მისგან ზარ-განხდილ და შეშინებულ იქმნ იგი, და ვერღა-რამ იკადრა გამოღებად სელთაგან მის მკუდრისათა, რომელსა იგი მაგრად და სურვილითა შემოემკერდა: და ესრეთ სელთავე მქონებელი სამოსლისა უფლისა დამარხა ძმამან მის მან ელიოზ დაჲ იგი თჳსი, ადგილსა მას, რომელი უწყის ღმერთ-მან, და არაჲსინ სხუა-მან, თვინიერ ამისა, რომელ ესე უწყიან, ვითარმედ არს ადგილი იგი მასლობელ ნაძვისა მის, ლიბანით წარმოღუბულისა, და მცხეთას დანერგულისა და აღორძინებულისა:

„და ესეცა მეუწყა ძამისა-გან ჩემისა, ვითარმედ არს სხუა-ცა, საღმრთოთა ძალითა შემოსილი, მჩხობლი იგი ხალენი ელიასი, ამას ქალაქსა შინა და სელთა ჩვენთა, საკურთხეველისა სიმტკიცებსა ქრისტე ქვითა, უზოვნელად ვიდრემე ყამადმდე მისსა: რამეთუ მრავალ-გზის მოიბირა წმიდაძმან ნინო ძამისა მიძართ ჩემისა, რათამ-ცა გამოვიწუელიე მისგან ადგილი იგი მხურვალედ სამოსლისა მის სოლო მან ესე ოდენ მრქუა, ვითარმედ „აქა არს ადგილი-იგი სამარხსავი მისიო, რომელსა ზედა ენანი კაცთანი არს დადუმენ გა-ლობად ღუთისა მიძართ, და არს ადგილი იგი ადგილი ვითარცა იაკობისი, კიბედ ხილული და ზეცად აღწეპნილი:“ და შემდგომად

წელთა ძრავალთასა ძისწულის შუღმან აღერკი მეფისამან ამწა-
ელ ძიება ჭყო სამოსლისძინთვს, ურიათა თანა, და ვერ უძლო
შოვნად და ცნობად მისსა, გაწნა მასცა ესრეთ მიუთხრა, წოდელ-
თაგან ესრეთ გამოიკითხვიდა, ვითარცა ესეა რა ზემოთ ითქუა „ნა-
ძვისამის მასლობელად ყოთა აღვილსა მას, წოდელსა დამარსულ იქ-
მნა:“ სოლო დამარსულ იყავნ ესეცა, ვითარმედ სახლი ელიოზისი,
წოდელმან კუართი უფლისა მოიღო, და დამარსა მითურთ დაჲ
თხნი, იყო ქალაქსა დასავალით, წიად მოგუთასა, ხიდსა ზედა. (*)

(ქართლის ცხოვრებისაგან.)

(*) დღესასწაული კუართისა უფლისა აღესრულების 1 ლგ-
დომბერს.

მოწამეობა წმიდანთა ორთა ძმათა არგვეთის შთა-
ვართა დავით და კონსტანტინესი. (*)

იმერთ—ამერთ მნათობნი ქართველთანი,
გაცქმნილისა ღმრთისა, იესოხ აღმსარენი,
იმსთვეს სუფევად დავით კონსტანტინე-
თურთ, წყალნი საფლავად, ღოდნი იმ-
ანიაკნეს. (**)

(ნიკოლ. თბილელი. სადღესასწ. გვერდი 159).

მასლობლად ქუთაისის ქალაქისა, კლდოვანს და უშენოსა აღ-
გილსა, ჭსდგას ეკკლესია, წოდებული მოწამეთად. სამის მხრით
გარეუკლის ამას მდინარე—წყალ-წითელსა, გარდა კლდეთა და ტყეთა
და ჩაოდენტამე სენაკთა, მასლობლად ამა ეკკლესიისა მდებარეთა,
თვალნი ვერასა ჭსედგენ. აღმენებასა ამა ტაძრისასა მიაწერენ გურ-
გენ მეფის შვილს ბაგრატ მესამეს, რომელი იყო მეფე აფხაზე-
თისა და საქართველომსა. ეკკლესია აღმენდა შპე-სა წელსა (985).

საკანე ესე შეიტაცეს თვს შორის უძვიროვასესა საუნჯესა, რომ-
ელი შეადგენს სიმტკიცესა და საფუძველსა იმერეთის ეკკლესიისა-
სა, სიქადულსა და სინარულსა შვილთათვს ამა ეკკლესიისა და სრუ-

(*) სხენება მათი აღესრულების ბ-სა ოკდომბერს.

(**) მანიაკი—ეულზე ჩამოსაგდები ძეწკვი მარგალიტისა ანუსხვა-
თა ძვიროვასთა ქუათავან ასხმული.

ლიად იუკრიისა. მარჯუნივ სამწიროკელში, ორთა ხისგან გამოჭრილთა ლომთა ზედან, ჰსდგას ლაწნაკი (კუბო), რომელშიაც ასკენიან ერთად ორნი წმიდანი გუამნი, ვიდრე დღეინდელად-დღემდე დაცულნი უხრწნელად ჭ დაუშლელად. ამით ორთავე აფარიათ ერთი წასახურავი, გარნა მის ქვეშ ცხადად მოჩანან ჰატიოხანნი თანნი ჭ ყოველი გუამი მათი, ჭ ოდეს ახდიან საბურავსა, მაშინ მრთლად ეკვლესია აღივსების კეთილსუნნელებითა. ვნატრი ქრისტისანესა, რომელი შემუსრვილის გულით ჭ მტკიცის სასოებით ეღიწესება მთხვევანსა ჭ ამასთანავე ენახასა ამა დაუჭნობელთა ვარდთა ზეტისა სასუთვეკელისათა, ჩვენ ცოდვილთა შორის დანერგულთა. ღვაწლით-შემოსილნი ქრისტეს მოწამენი სუნადსუნნელად შემწიროკელნი ვედრებისა, მხურვალის ჭ დამდაბლებულის სულიდგან აღმოსულისა, მდიდრად აღმოუცენებენ მას წყაროსა ვურნებისასა.

ვისნი არიან წმიდანი ჭ უხრწნელნი გუამნი ესე? ვინ არიან მოწამენი, რომელნი ასე მარტოდ განისვენებენ ამა უდაბნოსა შინა? ესენი არიან ორნი ძმანი, არგვეთისა მთავარნი დავით ჭ კოსტანტინე, ქალწულნი სოცრითა ჭ მხნედ მებძოლნი ხილულთა ჭ უხილავთა მტერთა. შუამდინარის (მესოპოტამიის) განმგებელი, დისწული მაჭმადისა მურვან-ყრუ, დაეცა საზღუართა საბერძნეთისათა, აღაოხრას სომხითი, სრულიად ქართლი ჭ დადგა ჯარით სამცხეს (ახალციხის მხარეს) მასლობლად ოძრისისა. (*) მთავარნი ჭ წარჩინებულნი მრთლად ქართლისა ჭ ეგრისისა (იმერეთისა) შევიდნენ კავკასიის მთაში ჭდაი-

(*) ოძრისი იყო ძველთაგან დაარსებული ჭ დიდათ გაშენებული ქალაქი ამავე სახელის საერისთოსი, ზემოქართლში; ამას ჩამოუდიოდა მდინარე ოძრისი, რომელიც ერთვის ახალციხის წყალს. მეთექვსმეტე საუკუნეში აღაოხრეს ოსმალთა; შემდეგ ყაშში დასახლდნენ მაჭმადიანნი ჭ ეკვლესია შესცვალეს მეხითად; აწარს მცირე სოფელი ამავე სახელითა.

მაღნენ კლდეთა ჭ ღრეთა შინა. ოძრისიდგან მუწვან-ურუმ გავ-
გზავნა წინაბრძოლნი ახალბრძედად იმერეთისა. მხოლოდ ორნი
ესე მთავარნი არგვეთისა, დავით ჭ კონსტანტინე, უშიძრად შეებნენ
სარკინოზთა, მახლობლად ქუთაისისა ჭ დამარცხეს ისინი. განრის-
ხებული მუწვან ქართველთაგან თავის წინაჯარის დამარცხებითა,
მრთელის მხედრობით წამოვიდა ზემო ქართლიდგან და დაეცა ქუთაისს.
აქედგან გაგზავნა ჯარი არგვეთს და უბრძანა შეპყრობა ამა ორთა
მხნეთა მხედართა, და ოდეს სელ-შეკრულნი წარურდგინეს მუწვანს
დავით და კონსტანტინე, „მაშინ,, იტყვის არსენი (*) კათალიკო-
ზი, აღმწერელი ცხოვრებისა მათისა, „ფრად განიცინა ურუმან და
„რქჳს მათ: ვინა ხაროთ თქჳსნ შეშის-მხახურნო, (**) რომელთა
„იკადრეთ ბრძოლად ჩემდა, ანუ არა იცითა, რომ დიდისა მოცი-
„ქულისა მახმადის დის-წული ვარ, რომლისა სჯულსა ჳმონებს
„ყოველი არაბეთი და სპარსეთი და დამომოჩილებია ყოველი ქვეყანა,,?
მიუგეს მას მთავართა: „სიცილი და სიქადული შენი ცუდ და
„ამო არს ჩვენსედა, რამეთუ წუთ-ყამ არს დიდება შენი და აღრე
„განქარდების, რამეთუ არა ღირსებისათვის იქმნა ძლევა შენი ჩვე-
„ნსედა, არამედ ცოდვათა ჩვენთათჳს; ჩჳსნ გარდავსდენით მცნე-
„ბასა ღრთისასა და ამისთვის იქმნა ფლობა თქჳსნი ჩვენსედა
„რათა გჳწჳრთვნეს ღმერთმან უჳსჯულოდათა სელითა თქჳსნიითა.“

ამ გვარძან ზახუსძან მუწვანი დიდათ განარისხს და უბრძანა
მხედართა განრთხმა მიწასედა დავით და კონსტანტინესი და დაუწევს
მათ სასტიკად გვემა ჯოხებითა, ხოლო წმიდანნი სურგძელებით
მოითმენდნენ და შემწედ ჳხადოდნენ ღმერთსა. მუწვანძან არ და-
აჯერა მთავართა, გვეძულებანი და განიზრახსა, რათა აგმობინოს მათ

(*) არსენი, კათალიკოზი აფხაზეთისა, ჳცხოვრებდა მკათე საუკუნეში.
(**) შეშის მხახურად მუწვან უწოდდა ჯჳრის თაყვანის-მცემელთა.

სარწმუნოება ქრისტესი და მიაღებინოს მახმადიანობა. ამისთვის შე-
მდგომ მუორედ გვეძიოს, რომლითაც ჰგონებდა მათსა შეშინებასა:
და შეწყევასა, მან მიფერებით დაუწყო საუბარი წმიდასა დავითს.
„მასმის შენთვის სხასვეტთა ჩემთაგან, ვითარმედ კაცი ხარ გონიე-
რი და წყობათა შინა გამოცდილი და თავი ამის ქვეყანისა; აწ
„ისმინე ჩემი და დაემოწმილე ჰსჯულსა მაჭმად დედისძმისა ჩემ-
„ისასა და გეო შენ მთავარ და დიდებულ ყოველსა სხასვეტისა და
„არაბესა შინა; გეო შენ სხასალარ და წინამძღუარ ყოველსა-
„ზედა ლაშქარსა ჩემსა, ხოლო ყრმასა მაგას ძმასა შენსა, მივსტე
„ვატივი რათა სამარადისოდ ჰსდგეს წინაშე ჩემსა პალატსა შინა
„ჩემსა, და იშვებდეს სხუათა დიდებულთა პალატისა ჩემისათა“.

ახოვანმან მხედარმან იესო ქრისტეს მან დავით გამოისხასა სა-
სე ჯვარისა პირსა თვისსა და ესრეთ ვასრეს-გეო მურვანს: „ნუ
„იყოფინ ესე ჩვენ ზედა, ჭი ძმლავრო ბოროტო, რათამცა და
„უტეოთ ნათელი და შეუდგეთ ბნელსა. ღმერთმან ჩვენმან მოგვი-
„წოდნა ჩვენ რაყამს ძე თვისი სიტყუა და თანასწორი მისი მო-
„ავლინა ქრესტყანად და კაცაქმნა ჩვენთვის და ყოველი განგებულება
„თავსადგა: ჯვარცმა, დათლვა და აღდგომა, კვალად ამაღლდა მა-
„მისა და იგივე მოხვლად არს განსჯად ცხოველთა და მკუდართა.
„ვერ შემარყეველი დავითისა, მურვან მიაქცევს სიტყვასა თვისსა წმი-
„დასა კონსტანტინეს და ეტყვის:“ შენ ყრმაო რასა იტყვი თავისა
„შენისათვის, მოჩილე ხარა ბრძანებასა ჩემსა ანუ არა? ნუ იყოფინ
„ჩემდამო მოჩილება ბრძანებისა შენისა,, მიუგო წმიდამან, „ვი-
„თარცა ჰსწამა და აღიარა უფალმან ჩემმან, მეცა ჰვსწამებ და აღ-
„ვიარებ, რამეთუ ერთსა ჰსჯულსა და ერთსა სარწმუნოებასა ზედა
„განსწავლულვართ და მრწამს მამა, და ძე, და სული წმიდა, და
„მისთვის მოკვჭუდები,,. ესრეთმან მტკიცედ და უშიშრად სარწმუნოე-
ბის აღსარებამან განამოფოთა და განარისხა მურვან. მან უბრძანა

მტარვალთა (*), წარყვანონ წმიდანი დავით და კონსტანტინე და შესვან საპყრობილეში, არა მისცენ მათ არცა ჰური, არცა წყალი და ყოველ-დღე სტანჯვიდენ მათ სხუა და სხუა გუარითა სასტიკითა სატანჯველითა, რათა ჭირითა მით და გვეძულეობითა უნებლიეთ აღიარონ ჭსჯული მატყმადისა; გარნა წმიდანი ლოცვითა და კედრებითა ღუთისა მიძარბთ მართმენდნენ თუწად თუწადთა ჭირთა, სიუმილსა და წყურვილსა. ათისდღის შემდეგ მურვან ყრუმ მიუგზავნა წმიდათა მსნეთა მოწამეთა იმამნი (**), და უბრძანა, რათა მათ მოინძარონ ყოველი ღონისძიება და აგომბინონ დავით და კონსტანტინეს სახელი ქრისტეს მაცხროვისა. მათ წინ დაუწყეს წმიდათა მოწამეთა, სიუმილსა და გვეძულეობათაგან განლეულთა და დამჭენარითა, სამთავრონი დროშანი ჭ შესამოხელნი და ძვირღუასნი საჩუქარნი, წარმოგზავნილნი ყრუსაგან და ეტყოდიან: “ნუ წარწყმედთ უყამოდ სიჭაბუკესა თქუწნსა მწარითა სიკუდილითა; აღირჩიეთ უძჯობესი ჭ შეიწყალენით თავნი თქუწნნი, მოიქცით ჭსჯულსა მტყმად რჩეულის მოციქულისასა, რათა იშვებდეთ ჩვენთანა, ჭაბუგნო მშვენიერნო და ასოვანნო! მეცა მეწყალვის სიჭაბუკე და სიმხნე თქუწნი, დაემოჩილენით ბრძანებასა მადლისა მის მურვანისასა, რომელი გიძღუნით თქვენ ამა ძვირღუასთა ნიჭთა. “უგუნურნო მოციქულნო ყრუსა და მწავარისანო,, მიუგეს მას მსნეთა ქრისტეს მოწამეთა; “როგორც ჰირველ ვადვიარეთ საწმუნოება ჩვენი ჭემძარბიტი და ჭეწამეთ მას ზედა მტკიცედ, ეგრეთვე აწ ვართ უმტკველად; არცა ჭირმან არცა დიდებამან ამის საწუთოლსამან ვერ განმამოჩნეს ჩვენ სიყვარულსა და საწმუნოებასა იესო ქრისტესსა; მზა ვართ სახელისა მისისათვის მივეცეთ შიშმილსა და წყურვილსა, ტეტხლსა, მახვილ-

(*) მესრძლე, გინა ნასახჩი, ანუ ჯალათი, რუსები ჰალახს ეძახიან.

(**) იმამი — უპირატესი, ანუ თავი მატყმადიანთ სამღუდელოთა.

სა და წყალსა, და ამის უოკლისაგან სიკუდილსა სასუფიქველისა თვს
ცათასა; ხოლო თქუძნ მიერ მიღებულნი ძვირთასნი ნიჭნი და დი-
დებანი, რომელთა აღგვითქუამთ ჩუძნ, სამუღველ და სამაგელ არიან
წინაშე თვალთა ჩვენთა; სასოება ჩვენი და დიდება ქრისტე არს და
სიკუდილი სახელისა მისისაღოთს საწადელ; წარვედით და უთხაროთ
ესე უოველი მომავლინებულსა თქვენსა მაცთურსა და მზაკვარსა“.

ჭსცნა რა მურვანძან იმამთაგან, რომელ არგვეთის მთავარნი მტკი-
ცედ სდგანან საწმუნოებასედ და არ ემინისთ მათ არცა ტანჯვა-
თაგან და არცა სიკუდილისა, მოუწოდა მტარვალთა და უბრძანა
სრულსყუარს წმიდათა ზედა შემდეგი ესე ფიცხელი და შესაზარებე-
ლი განხილება: განაშიშულონ წმიდანი დავით და კონსტანტინე, თავ-
მოქცევით დაჭვიდონ და დიდსანს ჭკვედონ მსხვილის ჯოხებითა;
შემდგომ შეუკრან სელნი და თერსნი, ქედთა ზედა მათთა დააკრან
მძიმენი ღოდნი, და შთაწყარონ რიონის მდინარეში. ჭსთქვა რა ესე,
თვთ წარვიდა ქუთაისიდგან სამეგრელოს, სრულებით აღარსა ჯ
აქედგან შევიდა აფხაზეთში და შემდგომ შემოადგა ანკოთის ციხე-
სა, (*) სადაც იყო გამაგრებული მთავარი ქართლისა ძირი თავი-
ნის ძმით არჩილით (**). სისარულით მიიღეს ქრისტეს მსედართა
მძათრი და უღმობელი ბძანება ესე მძვინვარის მურვანისა. როგორც
რომ მტარვალთა დაუბირეს დავით და კონსტანტინეს სასტიკად ნაგ-
ვედთა, სელსებს შეკრულთა და ქედთა ზედან ღოდ მოვიდებულთა,

(*) ქალაქი ანკოთი იყო ძველთაგან აღშენებული ბერძენთაგან შავი-
ზღვის პირსედ აფხაზეთში. აქ დღესაც სდგას ძველი ეკლესია,
სადაც უჩვენებენ სათვლავს მოციქულის სიმონ განანიტისასა.

(**) არსენი კითალიკოსი, წმიდათა მოწამეთა დავით და კონ-
სტანტინეს ცხოვრების აღწერაში, მირსა და არჩილს ვახტანგ გორგ-
ასლანის შვილებად ახსენებს. ამავე ვახტანგის შვილებადვე იხსენებია

წილში შთავდებს, მაშინ მათ ითხოვს მცირედი ყაძი, რათა შეკედრონ სული თვისი ღმერთსა. „წმიდათა აღიხილეს განუბითნი „თვალნი მათნი ზეტად მიძარით,, იტყვის არსენი კათალიკოსი, „რამეთუ ვერ ეძღოთ ცად ახილვად, არცლა მოდრეკად მუსლთა სიმძიმეთაგან ღოდთა, და გულისთა მსურვალთა ზხმაჲსეკს ღმერთისა „მიძარით: ჳი უთვალთ ღმერთთ იესო ქრისტე, ძეო და სიტყვაო მამისაო! ვითარცა იხმინენ თხოვანი ჩუჲსნი და ღირს გუჲეკენ წამებასა „სახელისა შენისათვის, შეისმინე აწცა თხოვანი და კედრებანი მონათა შენთანი, და ვითარცა დავიძარხენით სოცნი ჩვენნი უხრწნელად და შეუგინებულად სახელისა შენისათვის წმიდისა, ეგრეთვე შემდგომად წამებისა ჩუჲსნისა დაჲმარხენ გუჲამნი ჩვენნი განუხრწნელად და დაურღვეველად, და რომელთა ზხადონ სახელითა შენითა „წმიდითა სახელსა ჩუჲსნსა, მსწრაფლ ეწიენ წყალობა შენი და მიეცენ შენდობა ბრალთა, და ჳეკენ ახონი ჩვენნი მკურნალ სენთა და უძლურებათა, სადიდებულად ყოვლად საგალობელისა შენის სახელისა. „ამის შემდგომად დაიბეჭდნეს გულნი მათნი ბეჭდითა ცხოველს „მყოფელისა ჳუჲარისათა და სთქვენ: უთვალთ ღმერთთ იესო ქრისტე, სულთა შენთა შეკედრებით სულთა ჩვენთა,,. წარმოხთქვენ რა „წმიდათა ღვაწლითა შემოხილთა მოწამეთა მსურვალე კედრება ესე, მტარვალთა მსწრაფლ შთაჲყარხეს იგინი რიონის მდინარეში. განხდა სმა გრგვინვისა და ჳექისა; შემინებულნი და ზარდაცემულნი მტანჳკველნი იულტვიან ადგილიდგან, სადაცა სრულ ჳეკეს მათ უღმერთო სასჳელი უღუმერთოჲსა მსაჳულისა. მხქეფრი წყალის რიონი

იგინი ყაძნშია. მირ და არხილ იყვნენ შვილნი სტეფანოს მთავრისანი, რომელი გარდაიცვალა 720 წელსა. მხოლოდ მირ და არხილ ეკუთვნოდნენ გუჲარტომობით ვახტანგის შთამამავლობას, ე. ი. ხონრობით დინასტიასა. ვახტანგ გორგასალი ცხოვრებდა მესოეთ საუგუნეში.

ნისა არა ჭსძირავს წმიდათა გუჲამთა, რომელთაც ქედთაზედანი აკრავთ
მძიმენი ლოდნი; არ ამოწებს ერთმანეთსა ორთა ძმათა, რომელ-
თაც ერთად დასთხიეს სისხლი ქვეყანაზედ აღსარებისათჳს ქრისტე-
სისა; დადგება მწუხრი და ნაცუჲლად შავის წყუდიადისა წმიდათა
მოღვაწეთა ზედა დაედგინთ სვეტი ნათლისა; უცხო და საკვირვე-
ლი ბრწყინვალება ესე მოიუვანს წყლის ჰიწსა ოთხთა ტყეთა შინა
დამალულთა მსედართა, ბანაკისაგანაკვე ამა წამებულთა არგვეთის
მთავართა. მათ მოესმით უცნაური ხმა ამა ნათლისა სვეტიდგან,
რომელიც უბრძანებს მათ: გამოსვენეთ წელიდგან გუჲამნი მოწამე-
თანი და წარღეთ დასაფლველად, იარეთ აღმოსავლეთისაკენ და
სადაც გაგიტენდესთ მუნ დაკრძალეთ იგინი. დილა გაუთენდათ ამ
ოთხ კაცთა აღსრებულ ქალაქში, სადაც მურვან-ურუს არ გაემო ქვა
ქვასა ზედანი და აწ საცა ჭსდგან ეკკლესიას მოწამეთა. აქ ჭზოვეს მათ
ძველთაგან ნაკეთები აკლდამა და მუნ დაასვენეს ბრწყინვალე და
საღმთო ტვირთი თჳსი. განულო თითქმის სამასმა წელიწადმა და
მარადის უხვად აღმოცენებოდენ მოწამუნეთა ამა აღვილისაგან სუ-
ლთა და ხორცთა გურნებანი. ბაგრატ მეფემან, აღძრულმან სულისა
მიერ წმიდისა, აღაშენა ეკკლესიას აკლდამაზედ, მუნ დაასვენა მრავ-
ალ-გვერდნი გუჲამნი წმიდათა მოწამეთა დავით და კონსტანტინესი
და ცხადათ სახილველ-ჭყო იგინი ჩვენ ცოდვილთა და სულმოკლე-
თათჳს, რათა მიზამკ მათდა გიუჲნეთ, ოდეს განგვცდიდნენ ჩვენ მტე-
რნი ხილულნი და უხილვანი, და კიდრე სისხლის დათსეკადმდე
მტკიცედ ვხდგეთ საწმუნოებასა ჩვენსა ზედა. (1)

(1) არსენი კათალიკოსი მიაწერს წამებას წმიდათა დავით და კონ-
სტანტინესას ხსმთასა წელსა (6249) დასაბამიდგან სოფლისა, სოლო
ქრისტეს ჯუჲარცმიდგან ღლასა წელსა (730), მეფობასა ბერძენთა
ზედა ლეონ ისაკოზსა სატთა-მბრძოლისასა. ამ უკანასკნელს რი-

ღვაწლით მოხილნო მსედაწნო, მხნო აზგუთის მთავარნო,
მწიბლნო ვარდნო უჭნობელნო, ზამბახნო უდაბნოსანო!

ვინც შეგმოსათ უხრწნელებით, ვინც ჭურად გეოთ სუნნელების,
მის წინაშე მიიხენით, რომ ღიწს ვიქნე თქვენის მთხვევის,

ი. სულხანოვი.

ცხუში შეტომის აწის: 730 წელიწადს ჩვენ რომ ოცდაცამეტი წე-
ლიწადიც დაუმატოთ, ესე იგი ყამი იესო ქრისტეს ქვეყანაზედ ცნოვრე-
ბისა, მივიღებთ 763 წელიწადს, რომესაც, სიტყვისა მეზრ არსე-
ნისა, უნდა მომხდარყო წამება წმიდათა; გარსა ამ დროს აღარც
ლეონ ისავრო იყო ცოცხალი აღარც მურვან-ურუ. ლეონ გარდაიც-
ვალა 742 წელსა ქრისტეს შობიდან და მის წილ გამეფდა შვილი
მისი კონსტანტინე კაპრონიძისი, (იხილე სარგაძო ისტორიის
ლორენცისა, რუსულ ენაზედ ნაწ. მეორე, გვერდი 331, მეორე
გამოც.); ხოლო მურვან მოკლეს ახასიდელოთა ეგვიპტეში 750 წე-
ლსა (იხილე მუნვე გვერდი 327). მაგრამ რიცხვი წამებისა, ჩვენე-
ბული არსენის მიერ, დასაბამიდან სოფლისა — 6249 წელსა, რომე-
ლიც შეესწორების 741 წელსა და არა 763 წელსა ქრისტეს შო-
ბიდან, სწორედ გვიჩვენებს, რომელ წმიდათა დავითს და კონსტ-
ანტინეს მიუღიათ გვირგვინი მოწამეობისა 741 (ღმა) წელსა ქრის-
ტეს შობიდან და არა 730 (ღლ) წელსა ქრისტეს ჯუარცმიდან.

ი. ს.

ცხოვრებისაგან იოანე მოწუალისა, ალექსანდრიის
პატრიარხისა.

თავი კბ.

მღუდელ-ძათავარი ქრისტესი იოანე, საუბრობდა-რა მოწუალე-
ბასა ზედა, შემოიღო ერთი შესწავებისა ღირსი შემთხვეულებად,
და იტყოდა: „ცხოვრებდი-რა ჯერეთ კიბრეს ჭაღაკსა შინა მესუს
მე მსახური წარხინებული ერთგულებითა და უმანკოებითა, რომელ-
ნიცა დაიცუნა მან ვიდრე სიკუდილადმდე. მან მოძიოთ-რა მე ლექსი-
თი-ლექსად შემდგომი ესე თხრობად.“

ოდეს ვიყავ მე აფრიკას ღმსახურებდი ერთსა დებულების
შემკრებელსა (მეზაყესა), სახელით ჰეტრეს, კაცსა დიდად მდიდარსა,
გარსა ძუნწსა ღ უწყალოსა: ერთ-გზის უამთრით გლახაკნი, ტოვე-
ბოდნენ-რა მზესა შინა, საუბრობდენ ურთიერთისა შორის, ლოცვი-
დენ თვისთა ქუჭლის-მოქმედთა, და აგინებდენ გეტლის-მოუჭარე-
თა, რომელნი არა ჭსცემდენ მათ მოწუალებასა ქრისტეს სახელისა-
თჳს. მსწრათელ მოიწია სკედრი ვიდრე ჩემს მეზატონედმდეცა; და
ადმოჭსხნდა, რომელ არავის ამათ გლახაკთაგანსა არა ოდესმე მიუ-
ღოთ მისგან მოწუალებად: მაშინ ერთმან ჭრქუა სხუათა მათ: „რა
მომცეთ მე, უკეთუ მე დღესვე მოვიღო რადმე მისგან?“ შეჭვირდენ
აგინი ნადლეკსა ზედა, და დადგა გლახაკი ესე კართა თანა ჩუწნთა,

და ელლად სახლად მოხლუასა მებატონისა ჩემისასა. თვით მანვე უამსა მოდგა ურემი კართა თანა ზურებიტურთ სადილისათჳს ჩუჭნისა. ზეტრე განჩისსებულმან დაუცხრომელითა თხოვითა გლასაკისათა და ვერ მზონელმან ქვისამან, აღიტაცა ზური ერთი და ჭსტუორცა იგი თავსა მისსა. გლასაკმან აღილო ზური იგი და მიწბიოდა ამხანაგთა თჳსთა მიმართ ჩუჭნებად მისა.

განგლო რა მრმან დღემან, მძიმედ უძღურაქმნა მებატონე იგი ჩემი, და ისილა ძილსა შინა, რომელ ყოველნი საქმენი მისნი აღიწონებოდეს სასწორსა ზედა: ერთკერძო სასწურისა მდგომარე იუჩნეს შავნი, საზარლად უშვერნი ეთიოპნი, და მეორით ანგელონი სპეტაკითა სამონღებითა მოხილნი. საზარელნი იგი დააწყობდენ მრავალთა ბორცოთა საქმეთა მისთა ერთსა ფიტარსა ზედა სასწურისასა, და წმიდანი ანგელონი მწუნარებდენ, ვინადგან ვერ ჭზობდენ ვერცა ერთსა კეთილსა საქმესა მისსა, რომლისამცა უძლეს მათ დადებად ზირისპირ მდებარისა სასწურის ფიტარისა. მერმე ჭსტაქუა ერთმან მათგანმან: „ვიცა მე ერთი კეთილი საქმეა კაცისა ამის; წინათ სამისადლისა მისცა მან ზური იესო ქრისტესა, თუძცალა უნებურად“: მანვე უამსა მოიღეს მათ ზური იგი, დასდევს სასწორსა მას ზედა, და მან აღზიდა ფიტარი იგი ცოდუათა მიერ დატვირთული. მაშინ რქუჭს ანგელონთა ზეტრეს: „წარკედ უბადრუკო კაცო, და დამატენ ზურსა ამას კვალად რაოდენნიმე ზურნი, რამეთუ სსუჭზორ ვერ განერე შენ ხელთა ეშმაკთასა“. განიღვიძა რა მან ჭგრონობდა, რომელ იყო ესე ჭეშმარიტი ჩუჭნებად, ამად რომელ, ისილნა მან სასწორსა ზედა ყოველნი ცოდუანი მრთელისა ცსოვრებისა თვისისანი, რომელთაცა უძეტესნი საწილნი აღრითგანვე დაცაევიწუნეს მას. ზეტრემ იწყო მწარედ ტირილი, და ჭსტაქუა: „ვაიმე, უკეთუ ზური ერთი გლასაკისადმი წყინებით ტუორცებული ესეოდენ სარგებელაქმნა ჩემდა სამართალსა ზედა; ვი-

თარსამელა გამოუთქმელსა სარგებლობასა მიიღებს იგი, ვინცა წრ-
ფელითა გულითა განუყოფს ქონებასა თვისსა გლახაკთა? მიერ
დღითგან იქმნა იგი სრულებით სხუა კაცად, და ეგრეთ შეიუყარა
მოწყალება, რომელ არა ზოგუვდა იგი სხუელსაცა თვისსა.

ერთ-გზის, ადრე დილით, მენაკე ერთი, გადაჩენილი ნავის
შემუსრვილებინაგან, შეუვრდა თერსთა მისთა შიშველი და ეკედრე-
ბოდა შეწევინათვის. ზეტრემ მასკე ყამსა განინადა თვისგან სამო-
ხი თნის თიუთიკისა, რომელი ეძღსა მას ქუჭუე ზენასა სამონღისა,
და რომელი არა აქუნდა სხუა უკეთეს მისა, ჭ მისცა გლახაკსა მას,
მით რათამცა ეძღსა მას იგი: არამედ გლახაკი იგი ჭზრებდა
მას თავისა თვისინათვის ნამეტნავ მოხართავად, და მიჭყიდა იგი
მკერვალსა. ზეტრე მოიქცეოდა არა სახლსა თვისსა, იხილა სამონი
თვისი დამოკიდებული ქულებასა შინა (ბაზარსა), და ეგრეთ შეწუნ-
ნა ამით, რომელ მისრულმან სახლსა არა რადმე ჭსკამა, არამედ
იურვოდა და ტირიდა, მეტყუწლი თავსა შორის თვისსა: „გავს
არა ღირს ვარ მე, რათამცა გლახაკი იგი მისხენებდა მე“. ამას
მწუნარებასა შინა მიუძინა მას, ჭ იხილა ძილსა შინა კაცი, ბრწუინ-
ჭალე მსგავსად მზისა, მტვირთუწლი თავსა ზედა თვისსა ჭჭარისა
და შემონილი თვით სამონითა მით, რომელიცა მისცა ზეტრემ მე-
ნაკესა მას; ჭ გამოჩინებული იგი ჭკითხვიდა მას: „რასათვის
ჭსტირ შენ ზეტრე? მიუგო მას ზეტრე, იგრძნო არა ვითარმედ იტყვის
იგი უფლისათანა: „ვსტირ მე მისთვის, უფალა, რომელ გლახაკ-
ნი, რომელთაცა განუყოფ მე შენგან მოღებულთა, ირცხუწნენ ნა-
ჩუჭართა ჩემთა“. მამინ გამოჩინებულმან რქუა მას: „ინობა შენ
სამონსა ამას? აჭა მე მძობიეს იგი, მიერ ყამითგან, ოდესცა მომეც
მე შენ იგი, და ვაკურთხევ წყალობასა შენსა: რამეთუ შიშველ ვიყავ ჭ
შენ შემძობე მე (მატთ: 25. 26)“. განიღვიდა არა ზეტრემ, განკვირ-
ვებით და სინარულით დაღაღ-ჭყო: ცხრველ არს უფალი! უკეთუ

იხილ ქრისტე ჰგოეს სახეს შინა გლახაკთასა, მაშა არა მოგეჭდე მეცა, რდესცა შევიქმნე მეცა ერთი მათგანი!“

შემდგომად მისა მსწრაფელ განუყო მან ყოველი ქონება თვისი გლახაკთა, განათავისუფლნა ყოველნი მონანი თვისნი, თვინიერ ერთისა სახლის განმგისა თვისისა; მოუწოდა მან თვისთასა და რქჳს მას: „მნებავს მე რათა გარწმუნო შენ საიდუმლო ერთი, არამედ უკეთუ არა დაიმარსავ მას შენ, ანუ თუ არა აღასრულებ ნებასა ჩემსა, მიგუიდი შენ წარმართთა“. რქჳს არა მან ესე, მისცა მას ათი ლიტრა რქროდ და ეტყოდა ესრეთ: „იუიდე სათვისითა ამით სავაჭრონი, მეტეთ წარმიუჭანე მე ვითარცა მონა იერუსალიმს, ჳ მიმიდი მე ქრისტიანესა ვისმე, ჳ მიღებულა იგი სათვისე განუყავ გლახაკთა“. ხოლო მსახურსა მას არა ენება თავსა ზედა თვისსა აღებად ეგე ვითარისა ბრძანებისა: არამედ მებატონე მისი და უმტკიცებდა მას და ეტყოდა: „დაგარწმუნებ შენ, რომელ უკეთუ არა განმიდი მე, მიგუიდი შენ წარმართთა“. მაშინ მსახურმან გაბედა დამორჩილება მისი. მივიდენ არა იერუსალიმს, მიჰყიდა მან ბატონი თვისი ერთსა მცნობსა თვისსა, სახელით ზოილეს რქრომჭედელსა 30 კეცხლის ფულად, და მიძლებული თასისა მის წარვიდა სამეუფო ქალაქად, რათამცა დაიციჳ საიდუმლო იგი და განუყოს სათვისე იგი გლახაკთა.

ხოლო პეტრემ იწყო შრომად სახლსა შინა ახლისა მებატონისა თვისისასა ერთგულებით და სიძდაბლით: იგი მზუნარეულობდა, რეცხდა საცმელთა ჳ საცჳსლთა, ხოლო თავისუფალთა უამთა გარდაკლიდა მარხჳსა და ლოცჳსა შინა. ხედვიდა არა ზოილე კურთხევასა ღჳთისასა სახლსა ზედა თვისსა, და განკვირდებოდა არა სათნოებისა ცსოვრებსა პეტრესსა, წინადაუდებდა მას თავისუფლებასა, და ენება პერობა მისი თვისთასა, ვითარცა ძმისა; არამედ სათნოებისანი იგი მონად იკმნიდა წყალობისა ამისგან.

იგი იტვირთებდა მოთმინებით ყოველ-გზარსა. შეწუხებასა, და გვემსახურა სსუათა მსახურთაგან, რომელნიცა რაცხდენ მას უგუნურად, და არა ოდესმე უწოდდენ მას სსუითა სსუელითა. მრავალ-გზის რაყამს მიერულებოდა მას მწუხარებითა გულისათა, საკვირველი იგი მამაკაცი, რომელი ეჩუწნა მას აფრიკას შინა, კვალად მოვიდოდა მისდა მილსა შინა მითვე სამონღითა და უჩუწნებდა მას ოცდა ათსა მას ვეცხლის ფუფსა, და ეტყოდა მას: “ჰეტრე, ძმაო ჩემო! მე მივიღე ფასი იგი, რომელსა ზედა განისყიდე შენ; და ესრეთ ნუ მწუხარე ხარ, არამედ ელოდე მოთმინებით, ვიდრემდის არა განცხადნეს სათნოებაჲ შენი.”

უძალ შემდგომად ამისა მოვიდენ რაოდენნიმე ვეცხლის ვაჭარნი აფრიკით იერუსალიმს თაყუანისცემისათვის წმიდათა ადგილთასა, და ეწვივნეს ზოილეს. ჰეტრე, მსახურებდა რა მათ ტაბლასა ზედა, იცნნა იგინი, და მათცა სსუე ჰეტრესი ეჩუწნებოდათ ცნობილად. დასახრულ ჭხთქუა ერთმან მათგანმან; რჳ ვითარ ჭკავს იგი ჰეტრეს ადრინდელსა დებულების შემკრებელსა, რომელიცა დაიკარგა უამბოდ: “მიუგო მეორემან: “ჴე, ესე თვით იგია; ვითარ განისარებს იმჰერატორი ჭხცნობსარა ზოუნასა მისსა; წარვალ და წარვიუჭან მე მას ჩემთანა”. ჰეტრემ ისმინარა სიტყუა ესე გვერდის ოთახისაგან, მიიხვე დახდგა სინი (რომელი აქუნდა სელსა მისსა) და ჩაიბინა ქუწკიბესა, რათამცა განვიდა შუკად. გარეგანი ეზოლსა მის კარი იყო დაკლიტულ, და განსაღები აქუნდა მეკარესა შობილგანვე ურუ და უტყესა. ისწრაფდაარა იგი განსუელად, რქუა მას მონამან ღუთისმან: “გიბრძანებ შენ სსუელითა იესო ქრისტესითა”. .. მასვე წამსა ისმინა ურუ და უტყუემან და მიუგო;,, ჴე ბატონო!” — რქუა მას ჰეტრე, ,,განმიღე კარი”. მიუგო კუალად ურუ და უტყუემან, “ჴე ბატონო” და მასვე ყამსა განალო კარი. ჰეტრე განვარდა შუკად, სოლო ურუ და უტყუემან გარდამცემულითა სისარულითა, განაგრძო

ევირილით, ბატონებო!, ბატონებო! მსწრაფელ განსტვივდენ ყოველნი სასლუელნი ევირილსა მისსა ზედა, და მან რქჳს მათ: „მზჳარეული განვარდა შუკად, ჳხდეკდით უკანა მისსა, რამეთუ დიდი მონად არს იგი ღჳთისა! ოდესცა მრქჳს მან; გიბრძანებ შენ სასელთა უიელისათა! ვიხილე მე ვითარცა აღი გამობდა პირით მისით და შეეხრა ყურთა ჩემთა, და მის წამიდგან მესმის და კმეტყველებ მე“. შეძრწუნდეს ყოველნი და ადიდეს სასიერება ღჳთისა: ხოლო მსახურთა, რომელნი უძეცრებით შეურაცხჳყოფდეს პეტრეს, და განსაკუთრებით მათ, რომელნი უგუნურად უწოდდეს მას, შეინანეს ცოდჳნი თვისნი. ყოველნი მოხწრაფებანი პეტრეს პოვნისანი დაშთენ უქმად: იგი განშორდა უცნაურსა ადგილსა შინა, და მუნ ეგო ვიდრე სანატრელ სიკუდილადმდე. მხოლოდ მან ღმერთმან უწყის, თუ სადა განიხჳწნებს გჳამი მისი, არამედ წმიდა ეკკლესიას ჳნატრის სხენებასა მისსა. (*)

რუსულისაგან გადმოღებული ა. ტ.

(*) სხენება მისი არს სეკტემბრის 22 დღესა.

მოკლე მოძღვრება

თქმული ვას აგვისტოსა 1865 წელსა, სიონის სა-
კათედრო სობოროს დეკანოზის იოანე გაბრიელის
ძის ბასსარგოვისაგან წინათ მოყვანებისა განსა-
წმედელისა ფიცისადმი თფილისის ქაშუჭთის ეკკლე-
სიასა შინა, თავადის დ. მ.

საეკარელო შვილო ქრისტეს ეკკლესიისა!

ქვეყნიურსა სამართალსა განათავებულად თქვენზედა შესახებ-
ლისა საქმისა განუწესებია ფიცი, — ფიცი დიდი ზე საშინელი, წო-
დებული განსაწმედელად, ესე იგი სრულიად მომსზობელი დაწ-
ყებულისა თქუწნ ზედა ურთიერთისა საქმისა, წამსათუხცა ხარ,
საეკარელო, წარმოდგარნი წინაშე ზირ-უთნებელისა მსაჯულისა, წი-
ნაშე რომლისაცა ყოველნი დაფარულნი კაცთანი არიან შიშველ-
ამის-გამო მჩხობლითა გრძნობითა გულისა შენისათა გამოსცადე
წინათ სვინიდისი შენი, ზე მოისხენე, რომელ წარმოდგარსარ წი-
ნაშე მისსა, რომელიც განიკითხავს გულთა ზე თიჩქმელთა. კაცნი
ყოველნი ვართ მომაკვდავნი; ქვეყანასა ზედა ცხოვრება ჩვენი არს
მოკლეს უამისა, და შემდგომ სიკუდილისა თანამდებ-კართ, რათა
წარვხდგეთ წინაშე ღმრთისა; ამის-თუხ არა უმჯობესაა, რათა მო-

ვიქცეთ მცნებისაებრ ღუთისა, რომელიცა ბრძანებს: არა მოიღო
სახელი ღუთისა ამაოდ, ესე იგი არა ჭფუცო სახელი ჩემი სიტყუ-
ით? — უკეთუ აღვასრულებთ ესრეთსა მცნებასა ძეუფისასა, მივიწვიოთ
ისრეთსა მდგომარეობასა, სადაცა არა არს ჭირი, არცა ურვა, არ-
ცა სულთქმა, არამედ სინარული დაუსრულებელი, ჳ შევალთ გან-
სასვენებელსა აღუშოფოთებელსა ჳ აღუძრველსა. მოციქული ჰაკლე
გვასწავებს ესრეთ, რამეთუ ცრუნი აღიწკებიან ღუთისაგან, ვითარ-
ცა ცეცხლი, და შთავარდებიან უბედურებასა და სამართალსა ქვეშე
რისხვისა ღუთისასა. მე ესრეთსა მოძღურობასა გამცნებ მოვალეობისა-
ებრ ჩემის, ვითარცა ძწეემსი ქრისტეს ცხოვართა, რადგანაც უძჯო-
ბეს არს დამორჩილება სიძარტლისა, და არა რისხვისა ჰირ-უთნებე-
ლისა ღუთისა, ვინაჲდგან სიტყვისაებრ სასარებისა, არცა ერთი იო-
ცა ანუ რქა ერთი არა წარჭხდეს სჯულისაგან რომელი არა აღ-
სრულდეს; მხოლოდ ჭეშმარიტსა გამოცხადებასა შინა დაცულარს
სიძარტლე შეუცვალებელი, რომლისა მოქმედი ვიდოდეს ცხოვრე-
ბად საუკუნოდ. —

დეკანოზი იოანე ბახხარელი.

შ ე ს ხ მ ა

ყოვლადსამღუდელო მინგრელიის ეპისკოპოსის
ტარასისადმი, თქმული მარტვილის საკათედრო სო-
ბოროში, 10-ს სექტემბერს 1865-სა წელსა. (*)

ყოვლადსამღუდელოესო მეუფეო,
უმოწყალებო მწყემსთმთავარო და მამაო!

გხედავთ რა ზიზკელად განშკენებულსა დიდითა მით მღუდელ-
მთავრობის ხარისხითა, რაჲ უნდა მოგიძვნათ თქუენ, თვინიერ
ამისა: გვიხარის ბედნიერებაჲ თქუენნი! სიხარული ესე მით უფრო
დიდ არს ჩუენ შოროს, რომელ სამსახური და ღვაწლი თქუენნი
მინგრელიასა შინა მარადის იუვენ ნაყოფიერნი და კეთილწყარმა-
ტუბითნი საზოგადოებისა და ეკლესიისათჳს. ამისთჳს ჩვენ მარად-
ყამს მოკვლადით ბედნიერებასა თქუენსა აღევანებითა მღუდელთ-
მთავრობის ხარისხსა ზედა, ვითარცა შესაფერსა თქუენისა ცხოვ-

(*) ყოვლადსამღუდელო ტარასი, გვაროვნებით ელიავა, სამენ-
გრელოს აზნაურთაგანი, შობ. 65 წლისა, აწმინდრიტობის ხა-
რისხით წინამძღუარი ცაგერის მონასტრისა, სცხოვრებდა მინგრე-
ლიაში მარტვილის სობოროზე; მღუდელთმთავრად სელდასხმულ-
არს 30-სა აგვისტოს 1865 წელსა.

რებისა და ღვაწლისა. დიდება და მადლობა ღმერთსა და ცხებულსა მისსა—ხელმწიფე იმპერატორსა აღმორჩევისათჳს ჩუწნდა ესრეთისა მწუქმსთამთავრისა, რომელმანცა მიცის ჩუწნ და რომელიცა კიცით ჩუწნ!

გარნა, მეუფეო, სასარულევანი შემთხვევა ესე უნებლიეთ მოგვაგონებს ჩუწნ იმა უბედურთა დროებათა და იმა მწუხარებათა გულისათა, რომელთა შინა შთავარდით ჩუწნ სძირად ცუტალებისაგამო მღუდელთამთავართასა, უდროეთ წარტაცებულთა სიკუდილისაგან. (*) თუძცა არა არს ხელთა შინა მომკუდავთასა განსაზღვრადღეთა ცხოვრებისა კაცთასა; გარნა ვეკედრებით ყოვლადმოწყალესა მეუფესა, რათა დღეგრძელ ჰყოს მან მეუფება თქუწნისა სახუგემოდ მინგრელიის ეპარხიისა, ნაცვლად ყოფილთა მწუხარებათა, მრავალგზის მისმიერ გამოცდილთა. ამასთანავე ჩუწნ განუგებობათათა თჳსთა მით, რომელ თქუწნ გექმნებათ ჩუწნ ყოველთა ზე-

(*) 1828-სა წელსა გარდაიცუტა ბესარიონ მიტროპოლიტი, რომელი იყო გვარისაგან დადიანისა, ბრძენი მღუდელთამთავარი; იგი ორმოც წელ მართვიდა სამენგრელოს ეპარხიასა. შემდგომ მისა არა ჰქონიესთ მინგრელიის ყოვლადსამღუდელთა გრძელყამიერნი დრონი ცხოვრებისანი. მაგალითებრ: ერთმან მათგანმან იცხორა ეპისკოპოსის საჩინსით მხოლოდ ნახევარი წელიწადი. ესე იყო ყოვლადსამღუდელო ეპისკოპოსი ზაქარია, გვარით დგებუაძე, სამენგრელოს თავადთაგანი, გარდაიცუტა 1854 წელსა. შემდგომად მისა დაჯდა ეპისკოპოსად ყოვლადსამღუდელო თეოფანე (გაბუნია), რომელიც გარდაიცუტა 1859 წელსა. შემდგომ ამისა იყო ეპისკოპოსად მინგრელიისა რადენიმე ხანს ყოვლადსამღუდელო გერონტი (ხაპიტოვი), აწ ვიკარი საქართველოდსა; ხოლო შემდგომად ამისა—ყოვლადსამღუდელო ბესარიონ (ჩიხუა), რომელმან მიიღო მღუდელთამთავრობა მინგრელიისა 1 იანვარს 1863 წელსა და გარდაიცუტა 15 დეკემბერს 1864 წელსა.

და მამობრივი მზრუნველობა, აღასებთ მადლითა თქუწნიითა ნაკლულევანებასა ჩუწნსა ყოვლითა საქმიითა კეთილითა, და იქმნებით მოძღუარნი მტკიცე და სარწმუნო, სიტყვისაჲმებრ ქრისტეს მაცხობრისა: “ესრეთ ბრწყინებულნი ნათელი თქუწნი წინაჲჲ კაცთა, რათა იხილნენ საქმენი თქვენნი კეთილნი, (მატ. თავი 5, მუხ. 18)!

ესრეთითა გრძნობითა და სურვილითა მოგილცავთ თქუწნი სახლსა სარისსსა მღუდელთაჲმთავრობისსა და ესთხოვთ შემოქმედსა ყოველთასა, რათა მოგცეს მან სიმხნე და ძალი აღსრულებად დიდისა ამის მოვალეობისა და ჭგუფს მრავალყამიერ! ამინ.

დეკანოზი ლუკა გაწიკელია.

მოგზაურობა აფხაზეთის მინიონერისა.

ყოველდღსამღუდელთა აფხაზეთის ეპისკოპოსმან გერონტიმ მოძინდო მე მოწერილობითა თხზითა 17სა ოკტომბრითგან 1859 წლისა № 120-თა სიტყვისა ღმრთისა მიმოთქნა ეპარხიასა შინათვისსა. მოწილმან ამისამან, მე მეორე დღესჲე 18სა მდგომარისა მის თთჳსა გაველ სოხუმის ქალაქიდან უამსა 3სა შუადღიდგან, რომელსა თანა მეჴს ორნი აღჭურვილნი მსედარნი, წარმოუვანებულნი განკარგულებითა აფხაზეთის მთავრისათა სახუჭნებელად გზისა სრულს ჩემს მოგზაურობაში, მსახურებად დაკანებასა ზედა სოფლითი სოფლად, და დაცვად ავასაკთაგან ზედა-დაცემით გინა ქურდობით. დამდებმან ღმერთსა ზედა სასოებისამან, აღვირჩიე სკლას შავი-ზღვის პირით, რომელმანცა იწყო მომატებით ზვირთთა მხქუთვარეობა, და ეტყობოდა მსურველობა ჩუჭნთან მოგზაურობისა ჳ მით ვითომც გვიწინასწარმეტყუელებდა მომაკალსა ღვაწლსა ჩუჭნსა. სასიამოვნო იყო სახილველობა მდებარეობისა გარემოს ჩუჭნსა: მარცხენით ჩემსა ნიაკით რხევად პონტონისა, და მარჯუჭნით ჭალაკი, შემოსილი ადგილითი-ადგილად უვაკილოვნებითა მრავალთუვრადებითა, სხუა ჳ სხუა მცენარეთა და ხილთა. კლეთ უძეტეს შვიდის კერსტისა ესე-კითარსა გზასა ზედა, ღირსსა სსოვნისასა, სადაცა თანდათანა ხმოვანება ზღვისა ჳ კაცთა დაგვიმეუდროვდა, მიგონდოვ განგებასა ღმრთისასა და სახესა დაწესებულებისასა. მოვაწიეთ

მდინარისა ჰირსა გუმუხტას, სადაცა ვხახეთ ორნი რუხეთის მხედარნი სალდათნი, მხარზედ გარდადებით მექონნი თოფისა, ისინი წყლის ჰირსა ზედა და ნადირობდენ თევზთა. სასიამოვნოდ აღმიხნდა სილვა მათი და აგრეთჲს სიმახდით ნადირობა მათგან, თითქმის ვერ ახწრობდენ კაკისა გარდაგდებასა, რომ ისე აღმოჩნდათ დიდ დიდნი თევზნი. ვკითხე რა მიზეზისა თოფი, რომ მოუძოვებლად მხარზედ გძევსთქო, მიპასუხეს ვიძიებით, ვაჲ თუ ტყიდან ავასაკი მოულოდებლად დაგვესხას და ვერ მოვასწროთ თოფის აღება და თავისა თვისისა განჩინება შემთხვევადისა უსიამოვნებისაგან, და ამისთვის ვფრთხილობთო. მეცა მიმეჩქარებოდა რადგან ღამდებოდა და იმათაც ვურთხევს მოძინოვებს, მიუთინეთ მათ მშვიდობაჲ და განკუძოვნით ურთიერთსა, და ვლიდით ზღვის ჰირით. შემოგვესლახა მწუხრი, მითხრეს თანამხლეთა ჩუქნთა დაკვირვებს სტუმარნი გამოგვეგებენ სახლობანი რეგორც საზოგადოდ სტუმართ ჰატვი უწყიან აფხაზთა, და შეგვიყვანეს წინკარსა და იქ დაუყავით რაოდენიმე დრო; შემდგომ მოვიდა სახლის ჰატრონიცა და ჩუქნთა მომყოლთა უთხრეს ვინაოზა ჩემი: მამინ უფრორე გულსამოდგინებით ისურვებს სამსახური ჩუქნი, რომელთაცა ერთი სახლი დაგვიცალებს და მოგვიძინადეს. — დიდათ ეუცხოვართ ჩუქნი ნახვა, სამღუდელონი სოფელსა ამას შინა დიდის ხნიდან არა ყოფილან მკვარათაც, განკვირვება შეეღვათ გულსა მათსა და იკითხვიდენ თუ რისთვის მოვიდნენ. სრულიად სოფელსა ამას შინა იქმნებია მცხოვრებნი ორასი კომლი და ყოველნი არიან გლეხნი კაცნი, და მათ შორის არა იპოვება არცა ერთი სული ქრი-

სტიანი. მე შევანდა თან აცის პრინციდის ძღუდელი მიხაილ ანდრო-
სს მე სახეკია, რომელიცა უამსა გამოსვლისა ჩემისასა სოხუმიდამ
მოსრულ იყო იქ თანამდებობისაგამო თუხისა და უკუნ ქცეულ-
მან, ბრძანებითა უოვლადსამღუდელთა აფსაყეთის ეპისკოპოსის
გერონტიისათა, წამოკედით ერთად, რადგან ჩემთვის საჭირო იყო
თარჯიმანი. რომელსაც მონდომეს ცნობა თუ სად და რადასათუხ
მივდივართ, — მამინ უთხარით: ჩუწნ დაკვირვართ სოფლითი სოფ-
ლად, რათა ვაუწყოთ სასული ქრისტესი ჭ ჭემდარიტი სარწმუნო-
ება მისი ერთა, ვაჩვენოთ გზა მართლისა სარწმუნოებისა. — მოთ-
ხრობა ჩუწნი მათ მიიღეს თვინიერ წინაღმდეგობისა. ჭ დართეს
ესრეთ: უკეთუ უფალსა ჩუწნსა ესურვება ჩუწნი ქრისტეისანობა, არ
ვიქმნებით წინაღმდეგნი თქუწნის სურვილისა და ქადაგებისა. მამინ
ჩუწნ დაიმედებულთა განკავრცელეთ საუბარი იქამდნ, რომ, შესაძ-
ლოაარსათქმად, ღმობიერება შეეღვათ გულსა და სიყვარული კე-
თილსნეობისა. ამ სასიამოვნო საუბრის დროს უეცრად ავათშე-
იქმნა სახლის პატრონი გაცივების მჭკლებსაგან, ეგზომ, რომ
მიიყვანა იგი თუთ საშიშარს მდგომარეობაში. ითხოვესშეწევნა ჩუწნ-
გან, მამინ მე მიკედ და უთხარ: სასულითა იესო ქრისტესითა იმე-
დი მაქუწ განგკურნო, უკეთუ მას იწმუნებთქო, და მასთანვე შე-
უდგები ბუნებითსა საშუალობასა, მოკატანინე ღომის სუვილი, ტათა-
ზედ ღვინით მოვსალე და რაადგილსედაც მჭკლები ჭ ტკივილი
ქქონდა, იქ პარკებით დაკადებინე ორივე მხრით, რომლისაგანცა
გაუხურდა ტანი, მიეცა ძლიერი ოფლი, და შეიქმნა დილამდისინ
სრულიად კარგათ, ჭ დილით ჩემი დიდი მადრიელი და მლოცველი
დაუტევე. სოლო მე წარვემართე შემდგომ გზად. მებატონე ამა სო-
ფლისა იყო კასან მარტანია (პარუჩიკი ღვარდიისა) სარწმუნოებითა
მასმადიანი, მომორკებით შვიდს ვერსტზედ. გზაც იმასე გვქონდა,
და რადგან მთავრის ასულიცა იმათი გაზრდილია ჭ იქ იმყოფე-

ბოდა; ამისთვის მიკუდი და ვნახე, რომელიც დამიხვდა დიდის სი-
ამოვნების გრძნობით, და ქრისტიანობრივის მოწესობით, განსა-
კვირველად მიხნდა მისი თავიანობა, მიღება და ბახსი, არა თუ იმ
მცირე წლოვანის ემაწვილისაგან, არამედ საკმაო იყო ესე სრულს
წლოვანზედაცა; გვთხოვეს სადილათ ჭ დაუჩხით იქ; გვიმასპინძლეს
კეთილსაამოდ და მოწლედ წოდებისა, და მადლობელი წამოკუდით.
19-ს ოკტომბრის ჩიტხვსა ვლეთ ველნი და მთა გორიანი, ტყენი,
ადგილობრივ ვაზიანნი მამულნი ნახოულარნი, ჭაღაკნი და ხენნი
ხილავანნი. საამო იყო სასილკულად თვალთა შემოხილება მდიდა-
რისა ნაყოფიერებისა; გარნა სიამოვნება ესე შეზავებულარს მწუ-
ხარებითა ესოდენისა მამულისა ყრუდ და უკაცოდ დატეკებისათჳს.
მოკუდით ოსირცხის წყაროზედ, რომელიცა მუნვე ჩაერთვის ზღვა-
სა. აქა არს კოშკი და ციხე დიდშენი, შემოხილი გარემო სუროს
ოფთლითა, და ზემოთ ამისა არს ერთს ვერსტს ნახევარზედ ვა-
კესა ადგილსა ზედა ანაკოფიის ეკლესიას თლილის ქვისა გუმბათი-
ანი, რომელიცა გარემო შეტულარს მყარის კლდითა აღმოსავლე-
თით და დასავლეთით, ჩრდილოეთით არს სევი საშიში, და გამო-
დის წყარო ოსირცხისა და დასავლეთით ჩამოუვლის, და მუნ შე-
ნობანი ყოველნი დარღვეულარნი, რომელსა ზედა მტენარე-
ბენ დიდროსნი ხენნი. ესე ეკლესიას არს ძველი ნიკოფიისა ბერძენთა,
რომლისათჳსაცა სწამებს თვისსა ანდერძში მეთვე დავით აღმაშენე-
ბელი. აქა სათელავებისა მოციქული სიმონ კანანელი, ერთი სამე-
ოცდა ათთაგანი. აქა იხილვება, რომელ დროსა ევდემონ კათალი-
კოსისასა, 1320-ს წელსა, ყოფილა ეკლესიას ესე განბრწყინებულნი და
განათლებულნი, საიდაამც სიტყვითა ღმერთისათა სტკებობდნენ ერნი;
ამა ჰონტონისა პირზედ ჭსცხოვრებდნენ ვაჭარნი საბერძნეთისა კო-
ლონიისანი, სადაცა აწ არს სრულად აღსრებულნი, დარღუჭული ჭ
ვერანად გარდაქცეული; აქა ნაცნულად დიწხთა პირთა საყოფელისა

იყოფებიან მხეცნი მძვინვარენი და ფრინველნი. — ამ ეკკლესიას ზედ
ოწმს ვერსტზედ მოშორებით, მოძალლო მთაზედ, არს ერთი ერთ-
მანეთზედ დაშორებულად ნახევარი ვერსტით სამი დიდრონი კომ-
პანი, დიდშენნი, და აწ იგინიცა უქმარნი. ესე ყოველი ვინილურა
კაცთა სელისაგან ნაშრომნი და დიდის საფასის წარგებით აღშენე-
ბულნი დაუქმებულად, შემედვა არა მცირედი ფიქრი და მწუსარება,
და ცხოვლად წარმოდგინებმან მათმან დაღონებით შეუდგო კვა-
ლადვე გზასა. მოკედით ზღვის ჰირად დაბასა გუდაუთას, სადაცა
ვაჭრობენ ქრისტიანენი მეგრელის მცხოვრებნი, და ტრაპიზონის
მცხოვრებნი თათარნი. რიცხვი სულთა თათართა ერთ ნახევრადმდე
აღემატება ქრისტიანეთა. თათართათჳს აღშენებისა ჯაჭამა სალოცვე-
ლი ღენერალმა იოანეს აზნაურს კაცია მარტანის მახმადიანს; ხოლო
ქრისტიანეთა არა აქნესთ სალოცველი; და არცა ღონისძი-
ება აღაშენონ ეკკლესია; იყო მიმწუსრი, დუქნები დაეხმოთ და ქრი-
სტიანენი ვერ ვნახე და წაკედი მთავრის სასახლეში სოუკს, რომელი
შორავს მას სუთ ვერსტზედ: თანა მაქნდა მთავრისაგან მი-
წერილი თავის მოურავებთან ესრეთ: “მოდის ჩემი ნათესავი და პა-
ტივსადებელი პირი მისიონერი აფსაზეთისა იეროდონასი გრიგორ
ბერი დადიანი და უბრძანებ ორთა ჩემთა აზნაურთა სახელდობრ,
ეასლონ განუმორებლად, სოფლითი სოფლად, აჩვენონ შემწეობა მო-
ქცევითა თათართა და წარმართთა ჭემარით საწმუნოებაზედ;
და აგრეთვე სასახლეში სანამ ინებოს დაკანება, ემსახურეთ და თჳთ
თქუწნცა ემორჩილენით ყოველსა მისსა მოთხოვნილებასა ზედა,.. —
სასახლეში არ იუვენ მოურავებნი, ჭირნახულის მოხაგრებლად, და
აგრეთვე სხვა სამთავრო სოფლის გარემოების მიხედვით სოფლი-
თი სოფლად განხეულ იუვენ. უმყოფელობა მათი ჩუწნ არად და-
გვიჩენია; სახლის მცველთა და სელოხანთა მიგვიღეს მთავრის სახლ-
ში, მოგვასვენეს და გვიმასხინძლეს ფრად კეთილად, სადაცა და-

დალულთა დაკისკენით; სახლის მცურელმან სასკლდობრ ძაყიტა ბი-
გვამ დილთვე ჭქმნა მოძიება მოურავთა, სადაცა მისვე განცხად-
დნენ; მიწერილობა მთავრისაგან მივეტი, რომელიც კრძალვით მი-
იღო მან და გულს-მოდგინებით განმიცხადა სურვილი აღსრულები-
სათჳს; მთხრავა დრო მეორეს დილაძდის, ესე იგი 20-ს ოკდომბ-
რამდე, რათა ვაუწყო მათ მთავრისაგან დანიშნულთა პირთა, აზნა-
ურს სოხრან შარვანის ძეს ფილიას და აზნაურს ივანე ხარხოუს ძეს
ღუბუღიას, რომ დილით მოვიდნენ, და სხვებრ რასაც გვიბრძანებს
ვეცდებით აღვასრულოთ. მთავრის განკარგულება და ბრძანება ჩუქნ-
გან მარადის აღსრულება დაუზარებელად; და უმეტესად ეს ისრე-
თი მნებებელობაა, ამას გულს-მოდგინებით აღვასრულებთ, ჭქმნარი-
ტად გვისარის ეს დანიშნულება და სთქვა: განირყვნა სოფელი ყო-
ველი ცრუ სარწმუნებისაგან, აწ იმედია აღისრულება. — დამიკრა თა-
ვი და წარვიდა: დაკრხი სასახლეში 20-ს რიცხვსა, მივეც სასახლი-
დან ცნობა გარემო მასლობლებს სოფლებს, რომ შეკრებულ-იყვნენ
სასახლეში, 21-ს რიცხვსა. ხოლო მე მომლოდნემან დანიშნულთა
პირებთა დავსთმე ეს დღე და საჭირო იყო მათი მყოფობა ჩემ-
თჳს საჩვენებელად გზისა. მაშინ მითხრა ლიხინის პრისოდის მღუ-
დელმა იოანე ზაქარიას ძე გეგამი, გუდაუთას მოვაჭრენი ქრისტი-
ანენი ვერ არიან მტკიცედ სარწმუნოებასა ზედა, ეთარვიან ქრისტი-
ანებრივს დაწესებას; აღსარებასა, ზიარებასა და წირვა-ლოცვასა, და
კარგი იქმნებადოაგონოთ მათი წოდება და ქრისტიანობაო. და მე
რადგანაც მრთელი დღე უნდა ვყოფილ-ვიყავ მუნ უსაქმოდ, დაუზა-
რებელად შევაკმაზვინე ცხენები და წარვემართეთ. მაშინ თანა-
ძეკენი და სხვანიცა მთავრის მოხელენი, ჩაკედით გუდაუთას
ეს ოკდომბრის რიცხვსა, შეკვრიბეთ სრულიად მუნ მოვაჭრენი
ქრისტიანენი საშუალ-მოედანისა, პირველად გამხილეთ მათ შეცთო-
ბილება და სიმძიმე ესე-კითხვისა გარეწრობისა, და შემდგომ ვა-

სწავეთ თუ რითი იქმნებიან ბედნიერი და მასთან უხუცესეთ ღონისძიებაცა, მახუცსებელი ჭეშმარიტისა გზისა, რომელთაცა ითხოვებს განუმორებლად სამნი ესე: სარწმუნოება, სხსოება და სიყვარული: ესენი განუმარტე, ვასწავე, და მასუხი მივიღე ყოვლისა ჩემძიერ მათდამი ჭსწავლისათჳს ესრეთი: „შევინანებთ და შეუდგებით აღსრულებასა მცნებისა ღმრთისასა, მივიღებთ მღუდელსა ვითარცა მოწესესა და დარბიებისაძებრ მისისა ვყოფთ და შეძგომი,,. დროსა მათდამი ჭსწავლისასა შეკრბა სიმრავლე ერთა თათართა ესრეთ, რომელ არღა იყო აღგილი დასატკუნელი და იკითხვიდენ ვინაობასა ჩუცნსა და სუროდათ მახლობლად ჩუცნსა მყოფობაჲ და ჭსტდილობდენ შეტეობასა თუ რასა ვიტყვით; მაშინ ერთსა მათგანსა თათართაცანსა ესწავა მეგრული თავის მენგრელიად მყოფობაში და მისის ზირითა გარდავეც სიტყვა სხვათაცა ესრეთ:

ყოვლად უმეწესა ეს მან, დიდ მან კელმწიფემან რუსეთის მან, ძლიერითა ძკლავითა თვისითა და შეწევნითა უფლისა ჩუცნისა იესო ქრისტესითა, შემუხრა წინააღმდეგი მტერი, შეიზურა შამილ თვით თავისა თვისისა უფლად მწოდებელი, რომელსაცა თქვენ რაცხდით ზეგარდამო განგებისგან მოკლენილად და შეუძურველად, რომელიცა ჭქადაგებდა კაკასიის ერთა შორის, რომელ ნებავს ღმერთსა, რათა კაცადკაცადმან შესწიროს თავი თვისი განსამტკიცებელად ჭხუელსა მასმადისასა. და ესეუითარის შეგონებით მოაცთუნებდა ხალხთა, რომელიცა უკანასკნელ თვით, წინააღმდეგ თვისისა ჭსწავლისა, დაემხო ფერხთა ქუცსუე წინაშე კაკასიის ნამესტნიკისათა და ითხოვა შეწყალებაჲ, და არს იგი თჳთ შემწევდუელ ერთსა უშინაგანესსა ღუბერნიასა შინა სხსელით კალუღში, შესახამის სარდელითა: დღეს განისვენა კაკასიამან, დღეს გრძელყამიერსა ტანჯვაში მყოფნი გამოიხსნა ხელისგან ბარბაროზთასა ძლიერმან რუსეთმან, მთანი შეუკალნი და ველნი მსეტოაცან

საკნენი დღეს აღივსების ძალითა და საჭურველითა რუსეთისათა,
და ზარი მათი ლომებრ შემუსრავს ყოველთა წინააღმდეგობათა თუხ-
თა. დღეს მოეფინა მშვიდობა მრთელსა კაკასიასა, და აღიხრცა ყა-
მი აძარებისა, დღეს წმიდა კანონი და განკარგულება კაკასიის ნა-
მესტნიკისა უფლებს კაკასიასა კასპიის ზღვიდან ვიდრე შავს ზღვა-
დმდე, აწ ყოველნი შეუდგებიან მაგალითსა და წმიდასა ნებასა
მისსა. ღმერთსა ნებავს, რათა დახადებულნი მისნი იყვნენ მშვიდო-
ბასა შინა, და იცნან ჭეშმარიტი სარწმუნოება და ერთი ნათლის-
ლება, და ჩუწნსა კელმწიფესაცა ჭსწადის ესრეთ და ზრუნავს იმპერი-
ისა თუხისა კეთილმდგომარეობისათუხ, ნებავს მას რათა იყოს კა-
ცადკაცადი მცნობი ჭეშმარიტისა სარწმუნებისა, და იყვნენ მშვი-
დობასა და თავისუფლებასა შინა: ესე მამობრივი მზრუნველობა
თქუწნცა დაინახეთ: ქრისტიანობა არის არა სხვა რამე, ვითარ
რდენ აღმხრცელი ყოვლისა ბორბტომქმედებისა ბარბაროზებრი-
სა, ტუვენვისა, ტაცებისა და სხვათა ესრეთთა მოქმედებათა, რომელ-
ნიცა თქვენ კაცადკაცადსა გამოგიცდიათ, გაუიღვა ტუვისა და სხვა
ყოველი წინააღმდეგი ღმერთისა და კაცთა; თუთოეულმან იფიქრეთ,
და უკეთუ ჩემი რჩევა კეთილად შერაცხეთ, სვალმოდით სოუკში
მთავრის სასახლეში, იქ მიიღებთ უკვდავს ჯილდოს, ესე იგი წმიდა-
სა ნათლის-ღებასა, რომლისა ფასისა აღრიცხვა მე არ შემიძლიან.
ამა ზემორე გარემოების ცნობამ მრავალნი მათგანნი შეიყვანა დიდს
მწუხარებაში, ზირველად საეჭოდ შერაცხეს შამილის შეპურობა; მაგ-
რამ უკანასკნელ რა დარწმუნდნენ მას ზედა, დიდად შეწუხებულნი
დავსტოვე თათარნი, და აფხაზნი. შემდგომ ამისა ქრისტიანეთა ჩა-
იზედ გვისტუმრეს, და ესრეთ მოვიქცეთ უკანვე. თუმცა გვეკედ-
რნენ მოცდა, მაგრამ რადგან დილით სხვა განკარგულება გვეჩნდა
ქმნილი, ამისთუხ წამოვედით; მეორე დღეს კას ოკტომბრისსა
შეკრბნენ ხალხნი, რომელთაცა ვარქვი ჭსწავლა სიტყვიერი, და მათ

შეიწყნარეს სიტყვა ჩვენი და მიიღეს წმიდა ნათლისღება რიცხვით 20-მა სულმან თათარმა და წარმართმან და აღვასრულეთ საიდუმლო ნათლისღებისა მდინარესა ძილაგარას, სადაცა მომზადებული იყო ადგილი კეთილად; მეორე დღეს განვიზრასეთ კბას რეკომბრისას წარსვლასოფლად; გარნა დაიწყო ძლიერმან წვიმამან და დაგვაძწყვდია და ვერსად წავედით იქიდგან; კბას ამავე თვისას ნაშუადღევს გამოიღარა მცირედ და მაშინვე დაუცადებლად წავედით სოფლად, ვლეთ სამი საათი მთავრისა და საკლელად ძლიერ ცუდი, მივედით სოფელსა ებერნუსას გლესის კაცის სასლში ივანე გიციბაიასას, რომელსაც სამი ცოლი ჰყავს, და უფლებს მთხსა კომლსა კაცსა ზედა, არა რომლისამე ჰსჯულისა მექონი, ზვავი და ლაღამზარტავანი. ჩუწნთა მსლეთა უთხრეს ვინაობა ჩუწნი, და თუძცარ უნდოდა მიღებაჲ; გარნა შიშისათჳს მთავრისა და თანა მსლეთა მოურავთათჳს მიგვიღო. შევედითარა სასლსა ვსთქუთ მშვიდობაჲ. იმა ღამესა ვეცადენით შეგონებასა მისსა; მაგრამ ვერ მოვდრეკეთ გული მისი, წყუდიადითა შეზერობილი. მსოფოდ ეს გვითხრა, ჩემის ბატონის სასლში მოვალ, სადაცა გვექონდა ზირობა სალხთა შეკრებისა; მივედით, ვიცადეთ თორმეტს საათამდინ, მაგრამ არ მოვიდნენ; შემდგომ მებატონემან ამა სოფლისამან აზნაურმა ტაგუ არლანამ მიგვიზატყა, უთხარი: ვინემ ჰსწორეს არ შევიტყობ თუ სალხი რა აზრზე დგას, მინემ არა მინდაარათქო. და დაუწყე მეგრულს ენაზედ ლაზარაკი, რომელმანც კარგათ იცოდდა ენა მეგრული და განუძარტე დოღმატი ჩუწნისა საწმუნოებისა, უკანასკნელ ბის საათის ჰსწავლისა შეიწყნარა სიტყვა ჩემი და ამ სალხის სიმრავლეში აღიარა ესრეთ: „ცხადად ვგრძნობ, რომ ჩუწნი შემტარნი ვართ და ჭეშმარიტ არს ქრისტიანეთ საწმუნოებაჲ. მრწამს და აღვიარებ იესო ქრისტესა, რომელსაც თქვენც აღიარებთ ღმერთადო“. შემდგომ ამისა ნათელჰვედით მას და ყოველთა სასლუეულობათა მისთა

რიცხვით მას ხუფთა. შევასრულეთა საიდუმლო ნათლისღებისა, და-
კარიგით და დაუტევით. ჩუქნი იქამდის დაგვიგვიანდა ამას საქმისა
აღსრულებაში და წესზედ მოყვანაში, რომ დაღამდა; მაგრამ საქმე
მუნ შევასრულით, ჩუქნი სასურველი; გარდაუღეთ სხვა ადგილს
იმავი სოფელში სახატონო უმის გიციბაისას, იმ ღამეს ვეცადეთ და
შევაგონეთ და დილისათვის ადგილითქვეს შემოერთება, გათენდა რა
გვი ოკტომბერი სამის მოხასლე გიციბაიებთან ერთობით მიიღეს
ქრისტეანობა, რომელთაც ნათელაგეტი რიცხვით იგას ხუფს, და
გინც ქრისტეანენი იუვენ მიქცეულნი იგინიცა მოვაქციეთ მართალს
სარწმუნოებაზედ. დაგნიმნეთ საიდუმლო ნათლისღების აღსრულება
მდინარესა დახვართას, რომელიც ჩუქნიზედ მომორბებით იუფ ას
ვერსტზედ; მსიარულებით მოხურენი იუვენ ნათლისღების მიღე-
ბისათვის, და საღ მოქცეულნიცა ქრისტეანენი მოვიდნენ და თვთ
ინინი ახწავებდნენ პირჯვარის წერასა და საღისებდნენ მსიარულე-
ბით მიღებასა ზედა ნათლისღებისასა. ცხადად გამოინატებოდ
მათ შორის სიყვარული ქრისტესი, საამო იუფ სახილველად ერთობ
ესე პრეტესისა და დღეცა იუფ კეთილ-ჭყაროვანი და თბილი. გან-
ხდა სრულიად სოფელსა ამას შინა ჭამბავი ჭქადაგებისა და სარ-
წმუნოებისათვის ქრისტესა, და შეეღვათ გუფსა მათსა სიყვარული
ქრისტეანობისა და იწუეს თვთ კაცადკაცადმან მისგლს და მოყვა-
ნა შეიღთა თვთა, სადაცა კვას რიცხვსა მოგნათლეთ გბი ხუფი
თათარი და წარმართი; მუნით გარდაუღით სხვა სოფლის ნაწილ-
ში სამს ვერსტზედ მომორბებით ებერნევას, იქმნებინ სამოც კო-
მლამდი და დაშენებულარის მთის ძირში, საიდანაც იმიშვიან
მცხოვრებნი მტერთაგან; აქა გამოდის წყალი დახვართას; აქაცა მო-
ინათლა ჩუქნიგან ზი ხუფი და დროსა ნათლისღებისასა იარადით
აღჭურვილნი კაცნი მცველობდენ გარემოს ჩუქნისა შიშისათვის მტერ-
თა ახუ ავასაგებთა, და ესე შევასრულეთ რა, კვალადვე იმავი სოფელ-

ში, მომარტყებით ათხს გერტრუდ, იქაც საძი მოხსსლე სხსტონო
ყმა ჭ ერთი მოხსსლე აწსსურბიშვილი თავიანთ სხსლეულობით
მოწნათლეთ, რომელიცა შეადგენდენ რიცხვით იტს სულსა. წამოგუ-
დით იქიდგან და მოგუდით სოთუელსა აჩქუსს, სდაც სხსლობეს
გვარათ აწინბაიებსნი 50-ი კომლი და ათი სხვა იქმნებიან. გა-
მოუცხადეთ სხსთა რათა შეკრბენ, მაგრამ გამოხცხადდენ დიდთა
არგულათ. ამ სოთუელში ჭსცხოვრებს ქრისტეანი ერთი კომლი აწ-
სსური სუსენ დაკრბაია და ერთი გლესი გვარათ ჩსეკვიშვილი, ჭ
აქუსთ ჩუწულესა კერბთათყვანის-ცემისა. ამს სოთუელსა შინს მო-
წნათლეთ ბნი სულნი გერგულიებსნი, და სხვათა არა შეგვიწყნარეს
და განიზრასესცა ჩუწნთუს ბორბოტი, რომ მოგუკაღით, გარნა მა-
დღითა ღუთისათა განკერენით განსცდელსა მშვიდობით. იქიდან
წამოხრულნი მოგუდით სოთუელსა რადთას, სდაცა გაუკლიეს აფსა-
სეიში მეოთხთ მიხიონერებთ ჩემკს წელსა ივლისის თვეში, და მო-
ყნათლავთ 80-ს სულამდის. აქ შემდგომში არ გაუკლია სამღუდე-
ლოთა აქამოდუ: ჩუწნცა გამოგვიცხადეს თავი მათი ქრისტეანედ
და კეთილადცა გვიტუმრეს. ჩუწნი ჭარბი და სურვილი უთხარით
და გვიზახუსეს: სვალემდინ არავინ შეკრბება, განბნეულნი არიან თა-
ვიანთ სჭიროებისათუს, და დიღით ყველანი მოვალთ, და რაც გვე-
ბრძანების ჩუწნ არ გვიწინააღმდეგებით ქრისტეანობრივს დაწესებუ-
ლებასა, რადგან ჩუწნ ვართ გვარათ მარტვილის სობორბს მოხსს-
ტრის მესტურის განყოფნი გაბისანიებსნი ჭ იქიდგან მოგუდით;
ჩუწნი შთამამაკლობა დაგლასაკლებს, რომ წარმართათ დაჩესო. —
იტს რიცხვსა რკტომბერსა მოინათლს 9-ი სული თათარი. 29-ს
რკტომბრის რიცხვსა მრთლად გაბისონიათ ჭსთქუსს: ქრისტეანი
ვართო; სოლო საქმითა აღმოხნდნენ მცირე მოწმუნედ, იქმნებიან
80-ს კომლამდინ, განკავრძეთ სიტყვა ჭსწავლისა მათდამი; გარნა
ზახუსად მოგუიარეს ესრეთ: მღუდელი არა გუყავს, ჩუწნს სჭი-

რეგისტრაციის კერ ვიშოვით, სიკვდილის უკან და ქრისტიანობის წესის აღსრულების დროს უძღვდეთ კართს, და მასზე დაიწიეს წინააღმდეგობა და მრისხანება; მე უთხარ: მწყემსი მამის გეუფლებათ, რაღა თქუენ კარგი სამწყობნი იქმნებთ ქრისტიანნი და დაიცავთ უფლებსა ჭკუელსა და სარწმუნოებასა, და ამ ლაზარით დავეთხოვეთ ერთმანეთს. წამოველ სოფელს მთავრის სასახლეში, და დავიწიეთ მახლობლებს სოფლებში სიარული, და მივეცით ცნობა რომელთამეს თუთოეულს თურქში მდგომარებს დოქტორი ჩუენისა ეკლესიისა, და 4ს ნოემბრისა მკვანათლეთ სუთი სული. 5ს ნოემბრისა მოთხოვნისაჲმებრ ეზარხის მწყემსთა მთავრისა ვქქემნი მიწერილობა, რათა კეთილყამიერად წარმოედგინათ სამღვდელთა აღსარებითი სია და მეტრიხესკის წიგნები. ამავე რიცხვსა შევქვრბე სოფელს სასახლეში გარემომო მახლობელ სოფლებში მცხოვრებნი თათარნი და წარმართნი, რომელთაცა ვარქვით სიტყვა ჭწაკლისა და შეიწყნარეს ქადაგება ჩუენი. დავნიშნე ნათლისღების აღსრულება მდინარესა ძილაგარას და მოვამზადეთ კეთილად, რომელიცა ჩამოუდის აღმოსავლეთის მხრით სასახლესა ამას სოფელს ამავე ლისინს, და მოვანათლეთ ერთად 37სტი სული თათარი და წარმართნი; დროსა ამა საიდუმლო ნათლისღების აღსრულებისა იყო სიმრავლე ერთა და განიზრახვიდენ ურთიერთარს. კეთილარს ესე, იუვენ მუნ ბორცოტოგანმზრახნიცა წინააღმდეგ ქრისტიანეთა მრავალ; თუთ ქრისტიანნი შეურაცხყოფდენ მამედსა და შედგომილთა მისისა სარწმუნოებისაგანთა. აღვასრულეთ ესე უდრტვინველად და დაუბრკოლებლად კერძობითა ჰიჭთაგან. 6ს ნოემბრის რიცხვსა მოვანათლეთ 12სტი სული. 8ს ნოემბრისა გარდაუდით სოფელსა ჩიგურხვას და მუნ ვქქადაგეთ ჭეშმარიტი სარწმუნოება ქრისტესი, აღმოჩნდენ კეთილგონიერნი ჰიჭნი, რომელთაცა შეიწყნარეს და შეიყვარეს სარწმუნოება ქრისტესი.

და მიიღეს წმიდა ნათლისღება 7-თა სულთა. კვლადვე მოვიქცით სოუკს. 9-ს ნოემბრისს წაკედით სოუელს კვასკეძიწას, სადაცა ყოვლადსამღუდელ მინგრელიისა ეპისკოპოსი თეოდანე (მამინ იღუმნად ჭყოფილს) თვს მისიონერობაში 1844-ს წელში მოუყვანია ქრისტიანობაში და მას აქეთ მისიონერს არ გაუგლია არა ვითარის საღმრთო მსახურების აღსახრულებელად; ყრმებნი მათნი განმზადეს მისანათლავად და მოვნათლეთ სახლის პატრონი მადლო მარსნავა, წლისა 90-ისა, რომელსა ნათლისღების დროს ეწოდა მატოე, კეთილის ზნეობისა მექანი და დამცველი ქრისტიანობის საწმინდოებისა. აქედან წაკედით-არა დაგვიდგა საშინელი წვიმიანი და ტალახიანი გზა, გაკედით მდინარესა მიჭიმს დიდის შიშით და მიკედით სოუელსა ბახას სახლსა შინა საბატონო ყმებთ ეიბაიებთასა, რომელთაცა მიგვიღეს უსიამოვნოდ, მაგრამ რადგანაც მახლდნენ აფსაზეთის მთავრისაგან კეთილსაიმედოვანი პირნი, იმათის პატრივისტეძისათვს და შიშისათვს მთავრისა გვისტუმრეს. ვსთქვთ მშვიდობა, შედგომ დანუწყოთ ჭსწავლა სახლის პატრონს, მაგრამ იმედი მოქცევისა ვერა კვზოკეთ რა. გათენდა-არა, მშვიდობა იგი ჩუქნდავე მოვიდეთ. 10-ს ნოემბრის რიცხვსა გვითხრეს, თუ მრთლად სოუელი მოიქცევა თქუქნს საწმინდოებაზედ, მამინ ჩუქნტ გაკქრისტიანდებით და ამ სიტყვით მოგვიშორეს. წაკედით მანუსოს შეეტყუარა თავადს დიმიტრი ინალიშვილს ჩემი მისვლა, წამოხრულაიყო და მოგვეკება თავისის მსლებლებით და მიგვიწვია თავის სახლში. მე ვსთხოვე თვთ წამოხრულაიყო სოუელსა ოთარას, სადაცა სახლობენ თავადნი შარვაშიძეებნი თათარნი, ტომისაგან ახლანდელის აფსაზეთის მთავრისა. მუნ სახლობენ საბატონონი გლეხნი 80-ი კომლი და მდებარეობა ემსლობელებსა მანუსის პრისოდსა; ადგილი ესე არს მთის პირი და ფრად საშიში მტერთაგან ჩერქეზთა და თხსუკელებთა, სადაცა საბუდრად ჭქონან ყოველს მუნებურს ავა-

ზაკს. წარგვიძღვა და მივედით შარვაშიძის სახლში და შეიტყუეს ვინაობა ჩემი, მიმიღეს ვითარცა ნათესავი, რადგან მთავართან აქნებოდა ჩემთა ძმთა მახლობლობა. მე დაუწყე საუბარი შარვანბეი, ედირბეი და მათთან შარვაშიძეთა თავადის თლაფის ინალიშვილის პირით საწმენოებაზე; ყოველი ღონე მოვიხმარეთ მათს მოქცევაზე, მაგრამ არა ისმინეს. ვისადიღეთ და წავკედით თლაფის ინალიშვილისას, სადაცა თუთ ამოგვიპატიყა: ამ ჩემს მოგზაურობაში მხოლოდ იქ განვიხუტნე და ვჭბოვე ქრისტიანული სტუმართა მიღება. დამაშურაღი მთავართა და დედათა შინა სკლითა სრულიად მოუძღვრებელი ვიყავი. ვისილე მუნ ეკკლესიას დაშენებული მაღალს ადგილსა ზედა, რომელიცა აღმოსავლეთად, ვითარცა არწივი ძაღლით გარდმოიხილვიდა და მოჭტუნდა მაღლსა სოფელთა და ჭაღაკთა მახუხისათა. ყამსა რძიანობისას ეხე ეკკლესიას დარჩენილად უყურადღებოდ და ვნებულ მტერთაგან. ყოვლად სამღუდელად აფხაზეთის ეპისკოპოსმან გერმანტიმ ეპარხიას თუხი მოვლოდა ისილს რიცხვთა შორის სხვათა ესეცა ეკკლესიას წმიდისა (დიმიტრისა) დაუქმებულად, მამინ გამართობა მთავრობისაგან შეწყენს, რომელისა სამუხარობისაგამო კეთილდინება უმაღლესმა სასურველად მთავრობამ ბრძანება დანიშნითა 200-ს მანეთის ვეტლის თულისა განახლებითა თუხისა, რომელსაცა სელაჟუკს განახლებად ჭ თუთ თავს იღვა თავადმა თლაფიმ (ეგეუშ გონსტანტინე) ინალიშვილმან ჭ დახლო განტრასტი 20-ს დეკემბრის რიცხვადის უნდა შეასრულოს ყოვლად უნაკლულად; შემდგომ ესე ვითართა გარემოებათა ცნობისა უკუნვე მოვიქცეთ სოფელს (ეგევილისინს) აფხაზეთის მთავრის სახსნლემი. — განსდა ხმა საზოგადოდ ჩვენის მიმოვლისა და ქადაგებისა სოფლითი სოფლად, მერჯეს დღეს 24-ს ნოემბრისას თუთ განცხადნენ თათარნი და წარმართნი, რომელთა შორის ცხადად იხილვებოდა სიყვარული ქრის-

Святые Давидъ и Константинъ, князья аргветскіе. (*)

„Княженіе и міръ не бываютъ безъ грѣха“ — замѣчаетъ одинъ русскій лѣтописецъ (1). Не смотря на это, исторія Христовой Церкви передаетъ намъ, что изъ круга людей, именующихся на языкѣ міра сіятельными и благородными, могущественными и славными, многіе сіяли свѣтомъ истиннаго благочестія болѣе, чѣмъ блескомъ земнаго величія, и благородство души ставили несравненно выше благородства плоти, въ стяжаніи котораго рѣдко участвуютъ воля и сознаніе носящихъ это обманчивое названіе. Къ числу такихъ блаженныхъ и приснопамятныхъ лицъ принадлежатъ св. князья аргветскіе, родные братья—Давидъ и Константинъ.—Имена родителей, равно какъ время и мѣсто рожденія сихъ святыхъ неизвѣстны исторіи, а нѣкоторыя свѣдѣнія о жизни ихъ дошли до насъ только потому, что Господь послалъ имъ благодать мученичества: безъ сего, конечно, и самыя имена ихъ изгладились бы изъ памяти отдаленнаго потомства.

Св. Давидъ и Константинъ, должно полагать, были родомъ изъ Имеретіи, дѣти богатыхъ, благочестивыхъ и знаменитыхъ родителей, а по преданію, до сихъ поръ сохранившемся въ Имеретіи, происходили изъ фамиліи князей Мхейдзе. Они владѣли аргветскою землею (2), и жили въ

(*) Память ихъ 2 окт.

(1) Пол. Соб. Р. Л. 11. 95.

(2) Аргвети—нынѣ участокъ, лежащій отъ Кутанса къ югу-востоку въ 35 верстахъ.

началъ 8-го вѣка по Р. Х.—Воспитанные въ словѣ Божіемъ и христіанскомъ благочестіи, красивые наружностію, крѣпкіе тѣломъ, сильные духомъ и не связанные узами брака, они все время и всѣ средства посвящали служенію Богу и благу общественному. Поэтому они были любимы и уважаемы всѣми не только какъ начальники и правители гражданскіе, но и какъ наставники въ вѣрѣ и руководители къ познанію путей спасенія. Громки были, въ день брани, имена князей Давида и Константина! Назидательна была святая жизнь ихъ для христіанъ!

Но вѣкъ, въ который жили св. князья Давидъ и Константинъ, былъ самый тяжкій и бѣдственный для Церкви Христовой. Суевѣрные послѣдователи аравійскаго лжепророка—Магомета, увлекаемые религіознымъ фанатизмомъ и жаждою добычи, производили повсюду ужасъ и опустошеніе. Всѣ земли отъ Средиземнаго моря до Индіи и Бактріи, отъ Индійскаго моря до Арменіи подпали власти ихъ. А въ 731 году вторгнулся въ Грузію съ многочисленнымъ войскомъ послѣдній аравійскій калифъ изъ дома Оммаядовъ, *Мурванъ* или *Мервинъ II*, по прозванію *глухой*.

Разоривъ церкви и истребивъ множество христіанъ въ восточной части Грузіи и ея окрестностяхъ, Мурванъ вторгнулся въ западные ея предѣлы—въ Имеретію.—Изъ всѣхъ бѣдствій, постигшихъ Имеретію въ церковномъ или политическомъ отношеніи, это нашествіе было самое ужасное. Аравійскія полчища, замѣчаетъ лѣтописецъ, покрыли всю землю, какъ саранча,—горы, холмы, лѣса и равнины; они не щадили ни храмовъ ни святыни, ни пола ни возраста, ни жилищъ ни достояній человѣческихъ. Старожилы до сихъ поръ съ плачемъ указываютъ въ разныхъ мѣстахъ Имеретіи остатки храмовъ и деревень, разрушенныхъ и опустошенныхъ религіознымъ и военнымъ фанатикомъ—Мурваномъ. Но первый ударъ его испытали на себѣ вла-

дѣтели восточной части Имеретіи — князья аргветскіе, Давидъ и Константинъ. Собравъ войско и вооружившись вѣрою въ Бога всемогущаго, они не убоились, съ оружіемъ въ рукахъ, встрѣтить и разбить передовыя дружины Мурвана. Раздраженный первымъ неудачнымъ дѣйствіемъ противъ аргветскихъ владѣтелей и, особенно слухомъ о храбрости ихъ, калифъ двинулся противъ нихъ со всѣми силами и велѣлъ непременно схватить отважныхъ князей. Дѣйствительно, ихъ взяли въ плѣнъ и связанными представили въ Кутансъ предъ лице грознаго побѣдителя.

Итакъ, счастье измѣнило благочестивымъ князьямъ, но они сами нисколько не измѣнили истинной вѣрѣ въ Бога, а напротивъ начали, словами священныхъ псалмовъ, ободрять и поощрять другъ друга къ перенесенію предстоящихъ мученій.— „Кто вы, древопоклонники, которые дерзнули поднять оружіе противъ меня“? съ злобною улыбкою спросилъ ихъ калифъ.— „Развѣ вы не знаете, что я племянникъ великаго пророка Магомета, которому поклоняются вся Аравія и Персія, и что оружіемъ моимъ покорена вся земля—отъ востока до запада?“ — „Суетна насмѣшка твоя надъ нами“ — отвѣчали они. „Мы вѣруемъ въ Бога всемогущаго, Который сотворилъ небо и землю и все, что въ нихъ, и послалъ Сына Своего Единороднаго для избавленія рода человѣческаго отъ прелести діавольскія.“ А Магометъ, котораго ты превозносишь, былъ обманщикъ и губитель людей, и всѣ принявшіе вѣру его обманулись. Не обманывайся и ты, и не гордись властію. Господь и Богъ нашъ, въ Котораго мы вѣруемъ, сильнѣе тебя: Онъ наказалъ насъ чрезъ тебя за наши грѣхи, но не совершенно оставилъ,—накажетъ и тебя и родъ твой.“ (3)

Услышавъ эти слова, Мурванъ подозвалъ къ себѣ

(3) Замѣчательно, что по смерти Мурвана потомки его не восходили на арабскій престолъ, и даже весь родъ Оммаядовъ былъ истребленъ Абуль-Аббасомъ, исключая Абдерахмана.

мужественныхъ исповѣдниковъ вѣры Христовой и началъ соблазнять ихъ ласкою и льстивыми рѣчами, говоря: „Слышу я о васъ, что вы люди умные и храбрые, могущественные и вліятельные въ этой странѣ. Итакъ послушайте меня; я вамъ даю добрый совѣтъ: примите вѣру великаго пророка Магомета, и будете счастливейшими на землѣ.— Ты, Давидъ, какъ старшій, будешь украшенъ первымъ, послѣ меня, достоинствомъ въ царствѣ; а ты, юный Константинъ, будешь въ числѣ знатныхъ вельможъ у меня.“— „Нѣтъ!“ отвѣчали мученики: „не хотимъ быть нарушителями обѣтовъ святаго крещенія. Дѣлай съ нами, что хочешь; но не думай, что мы отступимъ отъ истинной вѣры своей.“—Раздраженный сими словами и посрамленный мужествомъ обоихъ братьевъ, Мурванъ закипѣлъ гнѣвомъ и подвергнулъ ихъ самымъ жестокимъ мученіямъ; потомъ велѣлъ бросить ихъ въ темницу.

Десять дней провели въ заключеніи мужественные воины Господа Іисуса Христа, безъ пищи и питія, подкрѣпляемые молитвою къ Богу и упованіемъ на Него; въ продолженіе этого времени ихъ терзали всякими пытками. Наконецъ, желая вторично испытать вѣру исповѣдниковъ, мучитель—Мурванъ подослалъ къ нимъ хитрыхъ и опытныхъ своихъ имамовъ и волхвовъ персидскихъ, которые всѣми мѣрами старались склонить ихъ къ принятію магометанства. Но мученики остались столь же твердыми, какъ и въ первый разъ. „Скажите пославшему васъ“, рѣшительно отвѣтили они, „что мы готовы лучше умереть, нежели отречься отъ Христа и признать Магомета за пророка.“—

Возвратившись къ Мурвану, имамы и волхвы сказали ему, что послѣ всѣхъ окончательныхъ средствъ и убѣжденій отречься отъ Христа, узники остались непреклонны въ вѣрѣ своей, и нѣтъ уже возможности къ обращенію ихъ въ магометанство: темничное заключеніе нисколько не

образумило ихъ.“ Тогда мучитель повелѣлъ исполнить надъ ними слѣдующій жестокій приговоръ: „подвергнувъ обоихъ братьевъ позорному біенію, привязавъ ихъ головою внизъ, повѣсивъ имъ на шею тяжелые камни,—бросить въ Ріонъ со скалы.“ Мученики просили только дать имъ время на молитву и нѣсколько облегчить тяжелое бремя; вмѣстѣ съ тѣмъ они подняли умственные взоры свои къ небу и возстенали: „Господи Іисусе Христе, Сыне Божій, сподобившій насъ святаго мученичества! молимъ Тебя: сохрани тѣла наши, въ память родовъ, цѣлыми и нетлѣнными, какъ мы хранили ихъ, благодатию Твоею, въ чистотѣ дѣвства, и даруй имъ благодать исцѣленія и отпущенія грѣховъ для всѣхъ, которые будутъ почитать память и страданія наши и—молить Тебя чрезъ насъ, во славу пресвятаго Твоего имени. О, Господи Іисусе! въ руки Твои предаемъ души наши. Аминь.“—По окончаніи сей молитвы бросили ихъ въ Ріонъ (2 октября 740 г.), не много ниже того мѣста, гдѣ была церковь св. Косьмы и Даміана въ старомъ городѣ—Кутансѣ, на горѣ.

Но Господь Богъ, прославляющій прославляющихъ Его и содержащій въ своей власти воду и сушу, ознаменовалъ страдальческую кончину св. мучениковъ многими чудесами.—Въ ту самую минуту, какъ только бросили св. мучениковъ въ Ріонъ, какъ бы отголоскомъ ихъ пламенной молитвы, прокатился по небу ужасный громъ, который устрашилъ мучителей—Аравитянъ, въ слѣдствіе чего они разбѣжались по разнымъ мѣстамъ; но рука Божія вездѣ преслѣдовала ихъ: сильный дождь, градъ и наводненіе истребили большую часть Мурвановыхъ полчищъ, расположившихся у береговъ Цхенись-цкали, Абаши и Чернаго моря. Тѣла мучениковъ, не смотря на тяжесть камней, не погрузились въ воду, но легко носились по ней, не увлекаемыя потокомъ и разрѣшенныя отъ всѣхъ

узъ. Ночью огненный столпъ сіялъ необыкновеннымъ свѣтомъ надъ тѣлами мучениковъ, и таинственный голосъ повелѣвалъ вѣрнымъ—христіанамъ взять тѣла мучениковъ съ честію по направленію къ востоку—къ тому мѣсту, гдѣ нынѣ покоятся, при чемъ и самыя честныя тѣла были выкинуты на берегъ.

Чудное сіяніе и небесный голосъ привлекли на берегъ нѣкоторыхъ воиновъ изъ дружины св. мучениковъ; они взяли честныя тѣла ихъ къ указанному мѣсту, и положили въ древнемъ погребальномъ склепѣ, надъ которымъ была полуразрушенная церковь Благовѣщенія. Триста лѣтъ лежали здѣсь св. мощи, и непрестанно истекали отъ нихъ разныя чудеса и дары исцѣленій съ вѣрою притекавшимъ; наконецъ, въ первой половинѣ 11-го вѣка св. мученики явились въ ночномъ видѣніи благочестивому царю Баграту и повелѣли ему открыть мощи ихъ и перенести въ церковь. Въ слѣдствіе сего царь возобновилъ находившуюся надъ склепомъ церковь Благовѣщенія, куда и перенесъ страдальческіе останки св. мучениковъ, для открытаго, благоговѣйнаго поклоненія вѣрующихъ. За великія страданія, сопровождавшіяся великою славою, св. князья Давидъ и Константинъ почтены названіемъ *великомучениковъ*. А обновленная царемъ Багратомъ церковь Благовѣщенія, обращенная послѣ въ монастырь, сохраняя древній свой престоль, стала называться монастыремъ *Моцаметскимъ*, т. е. *мученическимъ*, который существуетъ досихъ поръ и привлекаетъ къ себѣ множество посѣтителей и богомольцевъ. (*)

Свящ. Г. Хелидзе.

(*) Изъ газ. „Кавказъ“ 1855 г. № 82, и брошюры, изд. въ Кутаисѣ 1861 г.

ПОГОДА КАВКАЗСКАЯ.

„Хороша ли будетъ погода? вотъ вопросъ, разрѣшеніе котораго весьма затрудняетъ васъ предъ отправленіемъ на загородную прогулку, или куда нибудь въ дорогу. Если отправляетесь въ своемъ экипажѣ, то и тогда вамъ непріятно видѣть вашу коляску, обрызганную грязью. Но что если вы человѣкъ не экипажный, и случится вамъ въ щегольскомъ нарядѣ очутиться подъ дождемъ среди чистаго поля! Не говоря уже о прекрасномъ платьѣ никуда послѣ негодящемся, вы должны будете промочить ноги, и вслѣдствіе этого подвергнуться всѣмъ непріятностямъ насморка, лихорадки, а пожалуй чего нибудь и хуже того. Тогда пропадутъ всѣ ваши мечты: наслаждаться чистымъ воздухомъ загороднымъ, прекрасными видами и всѣмъ тѣмъ, что конечно лѣтомъ вы не найдете въ душномъ городѣ,—только попусту потратите деньги и испортите здоровье.“

„Подобныя непріятности и пользы сельскихъ хозяевъ, зависящія отъ погоды“, побудили Г. Зеленьщикова написать *Карманный (Календарь) Термометръ или предсказатель погоды* (изд. въ Моск. 1857 г.) Подобныхъ непріятностей вездѣ много; не смотря ни на какое *руководство предугадывать погоду*, отъ ней, какъ говорится, никуда не уйдешь и не ускачешь, ни за синія моря, за крутыя берега, ни за тридцать земель; она вездѣ беретъ свое.....

Но тутъ на Кавказѣ, вопросъ „хороша ли будетъ погода?“ — вопросъ превыше всѣхъ вопросовъ; и отвѣчать на него никакой физикъ не можетъ. Любители загородныхъ прогулокъ, въ экипажѣ ѣдущихъ, мундиры нашихъ героевъ, нарядные щеголи-франты и франтихи, всѣ и всѣ пожалуются на погоду Кавказскую, какъ всѣ обрызганныя грязью, утопающія въ грязи, страдающія насморкомъ и т. п., и все это отъ непостоянной погоды. Бываютъ такъ, что поутру дождь, въ полдень опять сухо, ввечеру снѣгъ, ночью громъ и молнія... При такомъ быстромъ измѣненіи нашей погоды, Г. *Зеленъщиковъ* не поможетъ намъ. Его примѣтамъ о погодѣ мы слѣдовать и рады бы, но пускай кто хочетъ имъ вѣрить тамъ, на Сѣверѣ, а тутъ, слава Богу такихъ примѣтъ не существуетъ въ народѣ. Мы однажды навсегда отреклись отъ подобныхъ суевѣрій. Намъ вовсе никакъ не вѣрится, что будетъ непогода, если кошка перестаетъ играть, собаки опускаютъ хвостъ, коровы, быки, бараны поднимаютъ морды, лошади рвутся съ привязи и пр. Вѣрить такимъ примѣтамъ, такъ мы стали бы какъ древніе *Вавилоняне* и *Египтяне* постоянно глазѣть на окружающихъ насъ коней и животныхъ и по ихъ движеніямъ гадать, что будетъ у насъ черезъ часъ, дождь, или снѣгъ? И намъ пожалуй, это было бы извинительно. Всѣ шутки въ сторону, не у кого, какъ у насъ, погода шалить такъ, что изъ рукъ вонъ. Какъ часто мы промыкаемъ до костей не въ дорогѣ только, но дома, на печкѣ. Выпадаютъ дожди, отъ которыхъ течь пробиваетъ наши соломенные кровли; а такихъ дождей тутъ больше всего, и такихъ дождей вы не видали еще. Улицы превращаются въ рѣки. Снѣгъ играетъ здѣсь роль тѣхъ же самыхъ дождей. Онъ очень скоро таетъ, такъ скоро, что напр. ночью выпадетъ снѣгъ на четверть, на поларшина, поутру съ восходомъ солнца онъ превращается уже въ грязь: такъ мы ждемъ

перемѣнъ воздушныхъ съ каждою минутой и ждемъ, какъ *страшнаго дне суднаго, плача и скрежетанія зубовъ*; но Богъ вѣсть, когда что будетъ. Онъ Всевѣдущій рекъ однажды и на всѣ вѣки: *пльсть вамъ разумьти времена и льта, яже Отецъ положи во своей власти.* (Дѣян. 1. 7).

Кавказъ никогда не забылъ бы прошлаго 1864 года не потому только радостному его событію, что окончена тѣмъ годомъ война Кавказская, а также и по той погодѣ, какую онъ вытерпѣлъ въ минувшемъ годѣ. Съ октября до марта лежалъ снѣгъ, были морозы, вьюги, съ ними слякоть, изморозь, гололѣдица, существующая на одномъ Кавказѣ, когда улицы, дома, деревья, животныя, люди въ дорогѣ покрываются льдомъ. Весна была бездождная; отъ этого всходовъ и урожаевъ хлѣбныхъ не получили въ нашемъ краѣ. Лѣто имѣло дождей, грады грозы; но все это къ однимъ болѣзнямъ. Госпиталя и дома наполнены были больными. Тамъ, въ губерніяхъ Сѣверныхъ, жаловались на сибирскую язву. А мы и теперь жаловались бы на лихорадку, которая въ видѣ эпидеміи дѣйствуетъ въ конвульсіяхъ и рвотѣ. Людей повымерло много; а стадъ пало еще больше. Осень была непродолжительная, но мокрая, погноила и малый запасъ хлѣба въ скирдахъ. Въ октябрѣ то дожди, то снѣга одолжали насъ такъ сильно. Ноябрь стоялъ такой же. Но вотъ чудо изъ чудесъ! Декабрская погода не имѣла ни снѣга, ни морозовъ. Мы хвалились раннимъ тепломъ. „Это не зима, а благодать Божія!“ кричали всѣ, „когда это было?“ Въ генварѣ (1) поля окрестныя одѣвались уже новыми травками и цвѣтами, на которыя съ удовольствіемъ всѣ готовы были гулять и играть, выгоняли стада. Оживало все и представляло весну. Сухая, теплая погода, и снѣгу ни росинки. Ахъ! какъ

(1) 1865 г.

много думъ наводитъ ранее тепло! Какъ много чувствуетъ сердце зимою, не имѣющею холода! Не то ли сердце всегда доброе, любвеобильное, пылающее огнемъ любви къ теплотѣ вѣры Святой, не оно ли *наше сердце* убѣлено послушаніемъ Христовымъ? Гдѣ вѣчная весна радостей небесныхъ? Гдѣ вѣчный плодъ вѣры, согрѣвающей насъ благодатными дарами Св. Духа? Душа, вполне преданная волѣ Господней, уповающая на Бога во всѣхъ путяхъ своихъ! Въ тебѣ рано и поздно, утро и вѣчеръ, день и ночь, каждый часъ и каждую минуту, свѣтитъ солнце правды, Христосъ Богъ нашъ! Онъ Единый такъ Всемогущъ и Всеблагъ, что свѣтитъ солнышкомъ яснымъ для праведныхъ и грѣшныхъ... Онъ творитъ все, что хочетъ на небесахъ и на землѣ, на моряхъ и во всѣхъ безднахъ: возводитъ облаки отъ края земли, творитъ молніи среди дождя, изводитъ вѣтръ изъ хранилищъ его, образуетъ градъ изъ капли росы небесной. (Псал. 134. 6—8). А мы? не благодарны, мы люди! мы какъ будто не видимъ вседѣйствующей руки Божіей! мы какъ будто не чувствуемъ всеобъемлющей насъ благодати Божіей, и каменѣемъ сердцемъ нашимъ къ Богу....

Но теперь же, какъ у насъ стояла дивная суть и мы, при всѣхъ физическихъ соображеніяхъ, не угадывали причинъ нашего ранняго тепла, вдругъ на ночь 1 февраля къ намъ пожаловалъ снѣгъ глубокій, съ морозомъ, вьюгою и всѣми зимними прелестями. Ёхать не возможно было иначе, какъ на саняхъ. Открылось катанье. Любители его радовались. Такъ было почти съ недѣлю. „Вотъ когда зима-то прикатила,—“ ворчалъ нашъ казакъ, сѣдая коня,— „а дѣлать нечего надо ёхать, загнать скотину съ поля, а то пожалуй и замерзнетъ.“ Окна замерзали, какъ въ крещенскіе морозы. Все какъ въ саванъ одѣлось снѣгомъ и сугробами. Вчерашнее тепло мы воспоминали, какъ сонъ, грезы, меч-

ты и привидѣніе. Куда дѣвались наши цвѣты и зеленыя травы; ихъ какъ не бывало. Кавказская погода превращалась въ Камчатскую. Намъ казалось, что какою то силою мы вдругъ очутились на снѣговыхъ горахъ, или на берегахъ и въ лѣсахъ суровой Лапландіи. Отъ холода въ церкви стоять было не возможно иначе, какъ стуча ногами. Невольно вспомнили прошлую зиму и ея подобныя картины, когда отъ стужи никто не могъ выстоять у заутрени, а бѣдный пастырь служилъ и плакалъ вмѣстѣ, объятый утренними морозами и чувствами....

Время шло къ масляницѣ, вездѣ любимой, вездѣ обожаемой сырной недѣли. Всѣ надѣялись проводить масляницу на снѣгу, какъ внутри Россіи. Но Богъ судилъ иначе. Вскорѣ отъ грознаго гласа Божія растаяли наши снѣги, разлились водами, явились непроходимую грязью. Мы пѣли въ этой дали какъ *на рѣкахъ Вавилонскихъ, тамо съдохомъ и плакахомъ, внигда помянути намъ Сіона... На вербѣихъ посреди его, обѣсихомъ органы наша.... Блаженъ иже иметъ и разбѣетъ младенцы твоя о камень... И какъ блудный сынъ, молились: отче! согрѣшихъ на небо и предъ тобою! и уже нѣсмь достоинъ нарецися сынъ твой! прѣими мя, яко единого отъ наемникъ своихъ!....* Такъ желали лучше снѣга долговременнаго, нежели продолжительной грязи. Милосердый услышалъ гласъ моленія церкви своей. Спустя немного, мы опять явились на сушѣ.... Вотъ мы и забыли, что у насъ недавно лежали сугробы, стояли вьюги и морозы. Масляница наша сухая, ажъ пыль столбомъ, „чудо, а не масляница“, только и слышно, „это не февраль, а май, не маслянца, а пасха!“

Заклучимъ же нашъ рассказъ масляницею. Она всегда проходитъ тутъ въ скачкахъ. Казаки потѣшаются на коняхъ, обгоняя одинъ другаго и стрѣляя въ цѣль на всемъ скаку. Это нѣчто въ родѣ гладіаторства и Олимпійскихъ

игръ. Тамъ упражнялись въ борьбѣ и бѣганьи и др. играхъ и кто отличался въ нихъ, тому возлагали вѣнецъ изъ пальмовыхъ вѣтвей. Тутъ награждаютъ иногда чинами за отличія на скачкахъ, когда они случаются въ виду большихъ начальниковъ. Къ чести и славѣ нашего храбраго казачества на Кавказѣ мы не смѣемъ ничего сказать противнаго. Оно оправдало всѣ благія надѣжды русскаго народа и даже русской церкви православной. Ихъ станицами покрыты наконецъ всѣ опасные пути непріятельскіе, не смотря ни на какія трудности со стороны природы и неудобства въ жизни. Ими сооружены Св. Храмы тамъ, гдѣ столько вѣковъ виденъ былъ одинъ ропавый мѣсяцъ Магомета. Хвала и честь вамъ, молодцы кавказцы, да живете во всѣ вѣки!

Но Ты, Господи! *наипаче омый мя отъ беззаконія моего и отъ грѣха моего очисти мя.... Очисти мя, и нече снѣга убѣлюся....*

Свящ. П. Павильоновъ.

НЕКРОЛОГЪ.

4-го октября сего 1865 года, скончался въ г. Гори, послѣ двухъ-недѣльной болѣзни, учитель Горійскаго дух. училища Иванъ *Илуридзе*, на 38 году отъ рожденія. Покойный былъ сынъ протоіерея Самтаврскаго собора Виссаріона *Илуридзе*; кончилъ курсъ въ Тифлисской Семинаріи въ 1847 году; состоялъ учителемъ болѣе 17 лѣтъ и отличался ревностію и усердіемъ къ прохожденію службы; былъ женатъ—и оставилъ жену и малолѣтнихъ дѣтей на попеченіи судьбы и начальства.

8-го числа того же мѣсяца, скончался въ м. Ахалкалакахъ, послѣ кратковременной болѣзни, одинъ изъ потомковъ грузинскихъ царей, состоявшій по армейской кавалеріи, подполковникъ, Свѣтлѣйшій Князь Александръ Багратовичъ *Грузинскій*, на 45 году отъ рожденія. Тѣло покойнаго предано землѣ Высокопреосвященнѣйшимъ Евсевиємъ, архіепископомъ экзархомъ Грузіи, въ Мцхетскомъ Соборѣ—древней усыпальницѣ грузинскихъ царей, 12-го числа того же мѣсяца, при многочисленномъ стеченіи народа. Его Высокопреосвященство почтилъ память покойнаго глубоко-назидательнымъ словомъ.—Вѣчная память тебѣ, нѣжный отецъ семейства, вѣрный сынъ Церкви и отечества и искренній другъ человѣчества!—

БИБЛОГРАФИЧЕСКОЕ ИЗВѢСТІЕ.

Вышла въ свѣтъ, на грузинскомъ языкѣ, Священная Исторія Ветхаго Завѣта—свят. А. *Рудакова*. Переводъ прот. Сіонскаго Каѳедральнаго Собора Григорія *Цамцѣва*.

РАЗРЯДНЫЙ СПИСОКЪ

Учениковъ Тифлискаго Духовнаго Уѣздно-приходскаго Училища, составленный послѣ испытанія ихъ по всеѣмъ предметамъ училища, за 18⁶⁴/₆₅ учебный годъ.

ВЫСШАГО ОТДѢЛЕНІЯ.

Разрядъ Первый.

<p>1. Иосифъ Меканаровъ, Михаилъ Асатіани, Михаилъ Махароб- лидзе, Ясонъ Натадзе, Леонтій Чилаевъ, Симонъ Бодаевъ, Бидзина Габарашвили Иванъ Мгебріевъ, Георгій Агладзе, 10. Николай Татіевъ, Михаилъ Наскидовъ,</p>	<p>Иосифъ Бигаевъ, Θεодоръ Гулисовъ, Георгій Ионинъ, Иванъ Саріевъ, Лонгинъ Беріевъ, Александръ Цхветад- зе, Георгій Челидзе, Константинъ Гвині- евъ, 20. Владиміръ Лихачевъ.</p>	<p>Переводятся въ низшее отдѣленіе</p>
---	---	---

Разрядъ второй.

<p>Георгій Гзеліевъ, Александръ Еліозовъ, Владиміръ Θоминъ, Георгій Геладзе, Георгій Мжедловъ, Димитрій Татіевъ, 30. Михаилъ Цицкіевъ, Авраамъ Багаевъ,</p>	<p>Георгій Хахановъ, Василій Абрамовъ, Александр. Самхарад- зе.</p> <p>Евстратій Агіадзе, Исаакъ Лакаповъ.</p>	<p>Семинаріи.</p> <p>Переводятся въ низ. отд. Сем., если вы- держатъ экз. въ сентябрѣ сего 1865 г.</p>
--	--	---

Антонъ Касрадзе,
 Антонъ Тетрадзе,
 Адамъ Миріановъ,
 Александръ Булацовъ,
 Венедиктъ Паркадзе,
 Николай Пхаладзе,
 40. Іакинѣъ Ардазіани,
 Иванъ Гудіевъ,
 Гавріилъ Уртаевъ,
 Яковъ Гудіевъ,
 Максимъ Князевскій,
 Александръ Барновъ,

Платонъ Өоминъ,
 Иванъ Чахтауровъ,
 Малхазъ Титвинидзе,
 Иванъ Гтисаваровъ,
 50. Лаврентій Макаровъ,
 Николай Русіевъ,
 Кирилль Хуціевъ,
 Соломонъ Цихистовъ,
 Александръ Давидовъ,
 Иванъ Русіевъ,
 Авраамъ Абасадзе.

Усовершенствованія.
 Остывляются въ томъ же классѣ для

НИЗШАГО ОТДѢЛЕНІЯ.

Разрядъ первый.

1. Георгій Утургаури,
 Иванъ Беріевъ,
 Өома Томаевъ,
 Григорій Попандопу-
 ло,
 Мовсей Циклауровъ,
 Александръ Цараевъ,
 Симонъ Терентіевъ,
 Захарій Наскидовъ 1
 Александръ Ивановъ,

10. Симонъ Натадзе,
 Николай Джіоевъ,
 Матөей Монаселидзе,
 Шіо Шіуковъ,
 Іосифъ Ліадзе,
 Николай Шишніевъ,
 Георгій Пурцеладзе,
 Иванъ Борисовъ -
 Беридзе,
 Леванъ Пиліевъ.

Переводятся въ высшее отдѣленіе

Разрядъ второй.

Гавріилъ Князевскій,
 20. Василій Самадовъ,
 Шіо Чохеловъ,
 Өеодоръ Бежановъ,
 Георгій Едиловъ,
 Діонисій Мадчаваріа-
 ни,

Ефремъ Маржанидзе,
 Ираклій Борисовъ -
 Беридзе,
 Давидъ Янковъ,
 Романъ Лукіановъ,
 Илья Зараповъ,
 30. Михаилъ Веніаминовъ

того же училища

<p>Ермолай Гвтисаваровъ, Иосифъ Еліозовъ, Иосифъ Бакрадзе, Петръ Подрѣзовъ, Захарій Матиковъ, Николай Чилаевъ, Иосифъ Инаевъ, Симонъ Сазандаровъ, Николай Протопоповъ Виссаріонъ Окропиридзе, Онисимъ Квиникадзе Николай Долмазовъ, 50. Давидъ Хахановъ, Георгій Лукіановъ, Міронъ Гургенидзе,</p>	<p>Адамъ Адамовъ, Апполонъ Цамціевъ, 40. Николай Мадчаваріани, Соломонъ Абрамовъ, Георгій Джабіевъ, Иванъ Кобіевъ, Симонъ Буидзе. Луарсабъ Луарсабовъ Евстафій Басіевъ, Иванъ Канделаковъ, Михаилъ Табліевъ, Александръ Читадзе, Ясонъ Гараканидзе, Лука Матуреловъ, Захарій Наскидовъ 2.</p>	<p>Тифлискаго же. вані. класѣ для усовершенствованія. Остаются въ томъ же</p>
--	---	--

ВТОРАГО ПРИХОДСКАГО КЛАССА 1-ГО ОТДѢЛЕНІЯ.

Разрядъ первый.

<p>1. Димитрій Сарментовъ Иосифъ Канделаковъ, Николай Цискаровъ, Давидъ Берзеновъ, Николай Подрѣзовъ, Леванъ Тедешвили, Константинъ Цхветадзе,</p>	<p>Авраамъ Босиковъ, Иосифъ Тукушевъ, 10. Димитрій Казаровъ, Михаилъ Пачиковъ, Николай Саларидзе, Николай Зумбулидзе, Иванъ Ліадзе.</p>	<p>Переводятся въ низшее отдѣленіе</p>
--	---	--

Разрядъ второй.

<p>Симонъ Цамціевъ, Иванъ Ломсадзе, Петръ Поповъ, Филимонъ Кикнадзе,</p>	<p>20. Давидъ Аладовъ, Соломонъ Шашишвили, Иосифъ Яевъ,</p>	<p>отдѣленіе</p>
---	---	------------------

Малахія Цхвегадзе, Сампсонъ Махатадзе, Владиміръ Іосебадзе- Іонинъ, Константинъ Багаевъ	Леванъ Цискаровъ, Алексѣй Барнабовъ, Ражденъ Мадчавари- ани, 30. Георгій Мдзинаровъ,
---	--

Разрядъ второй.

Гооргій Садзагеловъ, Соломонъ Якобадзе, Симонъ Барнабовъ, Александръ Алавер- довъ, Михаилъ Урузовъ, Софроній Самадовъ, Давидъ Чивадзе, 40. Иванъ Глуржидзе, Ясонъ Бежановъ, Димитрій Магаловъ,	Лаврентій Давидовъ, Ясонъ Павліевъ.— Гавріилъ Имнадзе, Іосифъ Читадзе, Іосифъ Давидовъ, Илья Тетрадзе, Константинъ Мака- ридзе, Багданъ Алавердовъ, Андрей Софоніевъ.
--	--

того же

ученикъ.

съ для усверженія
оставляемыхъ въ томъ же клас-
сѣ для усверженія.

ВТОРАГО ПРИХОДСКАГО КЛАССА 2-ГО
ОТДѢЛЕНІЯ.

Разрядъ первый.

1. Лаврентій Шатбе- ровъ, Ражденъ Битешвили Давидъ Букураули. Григорій Кокоевъ, Николай Матабеловъ,	Илья Едиловъ, Александръ Цвимадзе Димитрій Гачечиладзе Иванъ Эпитовъ. 10. Платонъ Басиловъ, Онисимъ Гарибовъ.
--	--

Разрядъ второй.

Иванъ Твалчрелидзе, Соломонъ Барновъ, Іосифъ Германовъ, Іосифъ Онопріевъ, Алексѣй Овсяниковъ,	Александръ Кутате- ладзе, Іосифъ Манцвѣтовъ, Ираклій Санакоевъ.
---	--

Переводятся въ данное отдѣленіе уже ученики.

20. Василій Польскій,
Яковъ Джаваевъ,
Димитрій Нанабовъ,
Григорій Ростомовъ,
Юсифъ Куркуловъ,
Яковъ Польскій,
Исидоръ Куркуловъ,
Симонъ Желадзе,
Евстафій Натадзе,
30. Манасія Капанадзе,
Феодоръ Капанадзе,
Григорій Маймадовъ,

- Михаилъ Хатисъ-каци
Яковъ Манцвѣтовъ,
Давидъ Сефиевъ,
Димитрій Метревели
Захарій Инаевъ,
Василій Елбакидзе,
Евстафій Евтихидзе,
40. Давидъ Картвеловъ,
Иванъ Агнѣевъ,
Георгій Гигауровъ,
Захарій Наскидовъ,
Илья Инаевъ.

усовершенствованій.
Оставляются въ томъ же классѣ для

ПЕРВАГО ПРИХОДСКАГО КЛАССА 1-ГО ОТДѢЛЕНІЯ.

Разрядъ первый.

1. Николай Иосебадзе -
Ионинъ,
Лазарь Иоакимовъ,
Василій Барновъ,
Илья Дидебулидзе,
Романъ Цамцѣевъ
Александръ Ивановъ
Иванъ Гарибовъ,
Георгій Наскидовъ,

- Давидъ Дигмеловъ,
10. Варнава Канделаки,
Лазарь Полихроновъ,
Николай Канделаковъ
Григорій Агнѣевъ,
Алексѣй Агнѣевъ,
Михаилъ Алавердовъ
Павель Еивазовъ,
Иванъ Махароблидзе.

Переводятся во второй классъ тогоже училища.

Разрядъ второй.

- Николай Хуцѣевъ,
Савва Бежановъ,
20. Иоакимъ Самадовъ,
Моисей Кобаидзе,
Николай Кикнадзе,

- Давидъ Кезели,
Исаакъ Чилиндровъ,
Георгій Капанадзе,
Григорій Фоминъ,

Константинъ Оминъ
 Михаилъ Утнеловъ,
 Димитрій Григорьевъ
 30. Георгій Хелеутовъ,
 Лаврентій Бежановъ
 Платонъ Бурдуловъ,
 Савва Полихроновъ,

Давидъ Хосроевъ,
 Димитрій Бадридзе,
 Николай Гугули -
 швили,
 Иванъ Гургенидзе,
 Михаилъ Машвели-
 швили.

же классъ.
 Оставляются въ томъ

ПЕРВАГО ПРИХОДСКАГО КЛАССА 2-ГО ОТДѢЛЕНІЯ.

Разрядъ первый.

1. Христесій Капанадзе
 Давидъ Берзеновъ,
 Христесій Алаибе-
 говъ,

Симонъ Петріевъ,
 Малахія Мантешовъ,
 Георгій Мариновъ,
 Гергій Джаваевъ.

Переводятся во второй классъ.

Разрядъ второй.

Константинъ Сефіевъ
 Симонъ Нахуцаровъ,
 10. Григорій Абасадзе,
 Константинъ Сулха-
 новъ,

Михаилъ Егоровъ,
 Алексѣй Сефіевъ,
 Іосифъ Капанадзе,
 Георгій Леванидзе,
 Симонъ Дарчіевъ.

Оставляются въ томъ

Николай Онспріевъ,
 Василій Сабуевъ,
 Иродіонъ Гоциридзе,
 20. Сиѣъ Джалиевъ,
 Николай Одишелидзе
 Владиміръ Одишелидзе

Евфимій Буржанадзе
 Димитрій Барнабовъ
 Иванъ Табліевъ,
 Шіо Ревазовъ,
 Иванъ Гулисовъ.

же классъ

Разрядъ третій.

Алексѣй Давидовъ,
 Василій Мжедловъ,
 30. Иванъ Ревазовъ,
 Іосифъ Цхветадзе,

Николай Маградзе,
 Симонъ Глуржидзе,
 Θεодоръ Двидзиковъ,
 Иванъ Леванидзе,

Георгій Кандареловъ
 Захарій Магаловъ,
 Георгій Канделаковъ
 Оома Тетрадзе,
 40. Лаврентій Паркадзе,
 Алексѣй Имерли -
 швили,

Николай Гвимрадзе,
 Окропиръ Имнадзе,
 Иларіонъ Махатадзе,
 Яковъ Каріауловъ,
 Гедеонъ Каріауловъ.

для усовершенствованія.

СОДЕРЖАНІЕ:

- I. Св. князья Давидъ и Константинъ.....
- II. Погода кавказская....
- III. Некрологъ....
- IV. Библиографическое извѣстіе.....
- V. Списокъ учениковъ Тифлискаго дух. училища.....

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ.

ТИФЛИСЬ, 25-го октября 1865 г. — Печатано въ типографіи
 МЕЛИКОВА и К^о.

Приб. къ № 4-му Груз. Дух. Вѣстника.

СОДЕРЖАНІЕ

ГРУЗ. ОТДѢЛА:

- I. Древнее сказаніе о Хитонѣ Господнемъ и о принесеніи его во Мцхетъ.
 - II. Мученическая кончина св. аргветскихъ князей—Давида и Константина. *І. Сулханова.*
 - III. Поучительный рассказъ о немилосердомъ Петрѣ мытарѣ. Съ русск. *А. Т.*
 - IV. Краткое Наставленіе принимающему очистительную присягу. *Прот. І. Басхарова.*
 - V. Рѣчь преосвящ. Тарасію, Еп. Мингрельскому, при вступленіи его въ Мартвильскій Каѳедральный соборъ. *Прот. Л. Гацелова.*
 - VI. Путевыя записки абхазскаго миссіонера. *Игумен. Григорія.*
 - VII. Три друга (Птитча). Съ русск. *А. Янкова.*
-

ს ტ ა ტ ი ე ბ ი

რედაქციის წიგნისა:

- I. ძველი მითხრობა კრწთისათვის უფლისა..
- II. წამება წმ. დავით და კონსტანტინესი. ი. ს უ ლ ხ ა ნ რ ვ ი ს ა. . .
- III. მითხრობა პეტრე მესვერისათვის. რუსულ. . ა. . ტ.
- IV. მოკლე მოძღვრება განსაწმენდელის ფიცის მიძღებისადმი. დეკან.
ი. ბ ა ს ხ ა რ ვ ი ს ა.
- V. შესხმა ყოვლადსამღუდელ მინგრელების ეპისკოპოსის ტარსისა-
დმი. დეკან. ლუკა გაწეკელისაი..
- VI. მოგზაურობა აფხაზეთის მისიონერისა. იღუმ. გრიგორ დადიანისა.
- VII. ხაშნი მეგობარნი (იგავი), რუს... ა. ი ა ნ ქ რ ვ ი ს ა.

რედაქტორი და გამომცემი: მალისტერი, მღუდელი გიორგი ხელიძე.

Редакторъ и издатель: Священникъ, магистръ *Георгій Хелидзе*.

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 25-го октября 1865 года.
Цензоръ *Г. Сулхановъ*.